

वर्गदृष्टि

Bargadrusti Weekly

साप्ताहिक

अखिल नेपाल राष्ट्रिय शिक्षक संगठनकी नेतृ क्षेत्रीलाई पितृशोक

नवलपरासी। अखिल नेपाल राष्ट्रिय शिक्षक संगठनकी नेतृ उर्मिला थापा क्षेत्रीलाई पितृशोक परेको छ। उहाँको बुवा ठाकुर

बहादुर खड्काको ९७ वर्षको उमेरमा निधन भएको हो। ठाकुरकी माइली बाँकी ७ पेजमा

वर्ष ८ अङ्क १ पूर्णाङ्क ३३४

२०८० असार ४ गते सोमबार

Monday 19, June 2023

पृष्ठ ८

मूल्य रु. १०/-

प्रकाशकीय

वर्गदृष्टि मिडिया प्रा.लि.द्वारा प्रकाशित हुँदै आएको 'वर्गदृष्टि साप्ताहिक' र 'मूलबाटो डटकम' यो अंकसँगै ७ वर्ष पूरा गरी आठौँ वर्षमा प्रवेश गरेको छ। प्रकाशनको सुरुवातदेखि नै वर्गदृष्टि साप्ताहिक र मूलबाटो डटकमले श्रमजीवी, शोषित-उत्पीडित वर्ग र समुदायको हक, हित र अधिकारको पैरवी गर्दै राष्ट्रियता, जनतन्त्र र जनजीविकाको सवालहरूमा एउटा सच्चा पहरेदारको रूपमा आफूलाई प्रस्तुत गर्दै आएको छ। अनेकौँ प्रतिकूलता, अभाव र कठिनाइहरू भेट्दै लक्षित उद्देश्यप्रति अविचल रूपमा वर्गदृष्टि साप्ताहिक र मूलबाटो डटकमले ६ वर्ष पूरा गरी सातौँ वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा हामी हाम्रो प्रकाशन परिवार, हाम्रा पाठक, विज्ञापनदाता, लेखक, शुभचिन्तक तथा प्रत्यक्ष परोक्ष रूपमा सहयोग पुऱ्याउनुहुने सबैप्रति खुशी साट्टै हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछौँ र आगामी दिनमा अझ मात्रात्मक र गुणात्मक रूपमा स्तरीय भूमिका निर्वाह गर्ने प्रतिबद्धता समेत व्यक्त गर्दछौँ। वर्ग विभाजित समाजमा हरेक चिज वर्गीय भएजस्तै मिडिया (पत्रपत्रिका)को पनि वर्गीय पक्षधरता हुन्छ। हामीले प्रकाशनको आरम्भदेखि नै सर्वहारावर्गीय विचार र राजनीतिक पक्षपोषण गर्दै आएका छौँ। विश्व साम्राज्यवाद र सर्वहारा क्रान्तिको आजको युगमा हाम्रो प्रकाशनले सर्वहारावर्गीय र सर्वहारावर्गीय क्रान्तिको पैरवी गरेको छ।

नेपालमा पनि हामीले नेपाली सर्वहारावर्गीको मुक्तिका लागि आमूल परिवर्तनको पक्षमा उभिएका र सञ्चालन हुने विचार, राजनीति, संगठन र संघर्षको पक्षमा कलम चलाउँदै आएको छ। वर्षौंदेखि वर्गीय, जातीय, क्षेत्रीय, लैङ्गिकलगायत तमाम प्रकारका विभेद र उत्पीडनबाट नेपाली समाजलाई मुक्त पार्ने र नेपाली समाजको क्रान्तिकारी रूपान्तरण गर्ने मुख्य अभिभारालाई मुख्य कार्यसूचि (कार्यदिशा) बनाएर संघर्षरत पक्षलाई हामीले हाम्रो प्रकाशनको माध्यमबाट अबल र प्रबल बनाउने प्रयत्न गर्दै आएका छौँ। आगामी दिनमा हाम्रो यो कार्यभार र कार्यसम्पादनलाई अझ स्तरीय र प्रभावकारी बनाउने दायित्व बहन गर्ने प्रतिबद्धता यस अवसरमा पुनः दोहोऱ्याउन चाहन्छौँ। नेपालको भूराजनीतिक अवस्थिति, अमेरिका, चीन र भारतको त्रिपक्षीय स्वार्थको टकराव, सत्ता र व्यवस्थाको दलाल चरित्र र बढ्दो बेदेशिक हस्तक्षेपले नेपालको स्वाधीनतामाथि गम्भीर संकट उत्पन्न भइरहेको यो बेला हाम्रो जस्तो जनपक्षीय मिडियाको भूमिकालाई अझ सशक्त बनाएर लैजानुपर्ने आवश्यकता बढेर गएको छ। यो अवस्थामा हाम्रो प्रकाशनका मात्रात्मक र गुणात्मक स्तरीयतालाई अझ प्रभावकारी बनाउन आमूल परिवर्तनका पक्षधर जनसमुदाय र राष्ट्रिय स्वाधीनताका पक्षधर आम स्वाभिमानी नेपालीजनको साथ, सहयोग र समर्थनको खाँचो अझ थोक रूपमा बढेर गएको छ। मिडियालाई अकृत नाफा कमाउने र पैसाका लागि जस्तोसुकै लुट खसोटको धन्दा पनि चलाउने बुरुवा मिडियाहरूको दबदबा रहेको नेपालमा जनताको वास्तविक मुक्तिको आवाजको प्रतिनिधित्व गर्ने जनपक्षीय मिडियाहरूको आजको दिनमा निकै ठूलो अभाव रहेको छ। जनपक्षीय मिडिया जनताका मार्गदर्शक हुन्। कान र आँखा हुन्। वर्गदृष्टि साप्ताहिक र मूलबाटो डटकमजस्ता जनपक्षीय मिडियाहरूको सम्बर्द्धन र प्रबर्द्धन गर्नु शोषित उत्पीडित वर्ग र समुदायको पनि अहं दायित्व हो। जनताको मिडिया जनताकै सहयोगमा बाँच्ने गर्दछ। यस्तो मिडियालाई दलाल पुँजीपतिवर्गको दबदबा रहेको नेपालमा विज्ञापनमा निषेधको व्यवहार गरिन्छ। र, घोषितै रूपमा 'असहयोग'को नीति लिइन्छ। जसको प्रत्यक्ष अनुभूति हामीले गर्दै पनि आएका छौँ। तसर्थ, यहाँका श्रमिक जनता, मजदुर, किसानदेखि राष्ट्रिय पुँजीपतिवर्गसम्मको साथ सहयोगकै बीचबाट हाम्रो मिडियाले आश्रयता अनुसारको क्षमता प्रदर्शन गर्दै अगाडि बढ्ने छ। यही विश्वास दिलाउँदै फेरि पनि हाम्रो प्रकाशनलाई यहाँसम्म ल्याइपुऱ्याउन प्रत्यक्ष परोक्ष रूपमा महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्नुहुने सबै महानुभावहरूमा हार्दिक आभार, हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछौँ र आगामी दिनमा अझ अबल र प्रबल कार्यसम्पादनका लागि रचनात्मक आलोचनासहित महत्वपूर्ण सुझावको अपेक्षा निरन्तर रूपमा अपेक्षा गर्दछौँ।

क्रान्तिकारी कम्युनिस्ट पार्टीका प्रदेशस्तरीय एकता अधिवेशन सम्पन्न हुँदै

काठमाडौँ। नेपालमा कार्यभार पूरा गर्ने उद्देश्यलाई (बहुमत)ले पार्टी एकता गरेका नयाँ जनवादी क्रान्ति पूरा गर्दै केन्द्रमा राखेर तत्कालीन नेकपा छन्। पार्टी एकतापछि पार्टीको वैज्ञानिक समाजवादी क्रान्तिको (क्रान्तिकारी माओवादी) र नेकपा नाम 'क्रान्तिकारी कम्युनिस्ट पार्टी, नेपाल' राखिएको छ। क्रान्तिकारी कम्युनिस्ट पार्टी, नेपालले केन्द्रीय एकता अधिवेशन, पार्टी एकता

नक्कली शरणार्थी प्रकरणमा पूर्वमन्त्री रायमाझी र खाणसहित १६ जना कारागार चलान

टोपबहादुर रायमाझी, बालकृष्ण खाण, टेकरायाण पाण्डे, इन्द्रजित राई, टेकराथ रिजाल, केशव दुलाल, सानु भण्डारी, आडटावा शेर्पा, समशेर मियाँ, सन्दीप रायमाझी, सन्देश शर्मा, सागर राई, रामशरण केसी, नरेन्द्र केसी, गोविन्द चौधरी, हरिभक्त महर्जन

काठमाडौँ। नक्कली भुटानी शरणार्थी प्रकरणमा संलग्न १६ जना अभियुक्तलाई मुद्दाको किनारा चलाउन गरिएको छ। अभियुक्तमध्ये टंक गुरुडलाई १० लाख रूपैयाँ लक्ष्मी महर्जनलाई ५ लाख र धारौटीमा रिहा बाँकी ७ पेजमा

घोषणासभा हुँदै पार्टीको केन्द्रीय सचिवालय समितिको बैठक समेत सम्पन्न बाँकी ४ पेजमा

पत्रकारको शुद्धीकरण अभियानले पत्रकार महासंघको नेतृत्वमाथि उठेका प्रश्न

मधुकर थापा नेपाली पत्रकारहरूको साभार र छाता संस्थाको रूपमा रहेको नेपाल पत्रकार महासंघले हाले कार्यन्वयनमा ल्याएको शुद्धीकरण अभियानले आम पत्रकारहरूको बिचमा तरंग पैदा गरिदिएको छ। राजनैतिक परिवर्तन, निरंकुश शासन सत्ताको बिरुद्ध र प्रेस स्वतन्त्रताका खातिर लड्दै आएको नेपाल पत्रकार महासंघले शुद्धीकरण मापदण्ड- २०७९ कार्यन्वयनको चरणमा आइपुग्दा महासंघ संकुचित मानसिकतामा फसेको र सौँचुरो घेरामा रहने देखिन्छ। हो, नेपाल पत्रकार महासंघमा शुद्धीकरण आवश्यक थियो तर बाँकी २ पेजमा

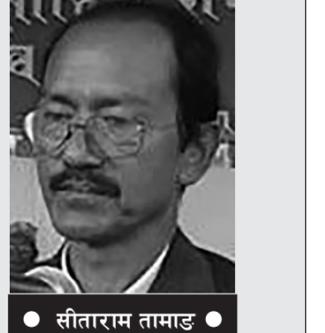
प्रचण्डलाई कालो भण्डा देखाउने कार्यक्रम काठमाडौँ एअरपोर्टबाट एक दर्जन क्रान्तिकारी विद्यार्थी र युवाहरू गिरफ्तार

काठमाडौँ। नेपाल सरकारका प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल प्रचण्डको ४ दिने भारतभ्रमण सकेर नेपाल फर्कदा काठमाडौँ एअरपोर्टमा उनका राष्ट्रघाती कार्यका बिरुद्ध कालो भण्डा देखाउने कार्यक्रमबाट एक दर्जन क्रान्तिकारी विद्यार्थी र युवाहरू गिरफ्तार गरिएका छन्। आन्दोलनकारी विद्यार्थी र युवाहरूलाई त्रिभुवन एअरपोर्ट गेटबाट नै गिरफ्तार बाँकी ७ पेजमा

नेपाल र यहाँका दलाल सरकारहरू !

१) दलालहरू देशभक्त हुँदैनन् हालै नेपालका प्रधान मन्त्रीको भारत भ्रमण भएको थियो। उनको भारत भ्रमणको पूर्व-संध्यामा भारतको नव-निर्मित भवनमा नेपालको लुम्बिनी र कपिलबस्तु क्षेत्रलाई अखण्ड-भारतको नक्सानिर्मात्र पारिएको थियो। दोस्रो, भारत जानु पूर्व-संध्यामा विधिप्रक्रिया नपुऱ्याई नेपालको राष्ट्रपतिले विवादित (पूर्व-राष्ट्रपतिले प्रमाणीकरण नगरेको) नागरिक विधेयक प्रमाणीकरण गरेको थियो। तेस्रो, प्रधान मन्त्री दाहालले भारतसँग मूलतः जलविद्युतसँग सम्बन्धित सात बुँदे सन्धौँता गरेका छन्, जस्तै अरुण-१ र कर्णाली-फुकोट भारतलाई सुम्पने काम गरेकोछ। चौथो, कालापानी,लिम्पिया धुरा,लिपुलेक लगायतका सीमा मिचिएको बिषयमा कुरो उठाइएन,बर त्यसको विकल्प वंगलादेश सँगको बाटो खोलिएको भनियो। पाचौँ, इपिजीको प्रतिवेदनबारे भारतीय प्रधान मन्त्री समक्ष कुरो उठाइएन, त्यसो गरेको भए

सीताराम तामाङ

वातावरण विग्रने थियो भनियो। र,छैटौँ, भारतका एक अर्ब हिन्दुलाई खुसी पार्न गेरु बस्त्र धारण गरी जोगीको अगाडि लम्पसार परे। यो भन्दा देशघात, राष्ट्रिय आत्म समर्पणवाद साँस्कृतिक पतन अरु के हुन्छ ? तर इतिहास के छ भने देशघात, राष्ट्रिय आत्मसमर्पणवाद र साँस्कृतिक पतनको यो पछिल्लो कडी मात्र हो, यसभन्दा अघि यसप्रकारको घटनाहरू धेरै भएका छन्। गुप्ता साम्राज्यको दबावमा लिच्छवि शासनले आयातित हिन्दुधर्म र हिन्दु राजतंत्र भित्र्याएको थियो भने मल्लकालमा पशुपतिलाई गोरु साँडे चढाएर हिन्दु अधिराज्य चलाएको, पृथ्वी नारायण शाहले अंग्रेजको सहयोगमा काठमाण्डौँ उपत्यका लगायत धेरै आदिवासी भूमिहरू हरण गरेको, राणा शासन अंग्रेजकै गुलामीमा टिकेको पञ्चायतले भारतलाई कालापानी, लिपुलेक, लिम्पियाधुरा, आदि भूमि बुझाएर राज गरेको र संसदवादीहरूले कोशी, गण्डकी, महाकाली लगायत नदी-खोलाहरू बेच्दै आएका छन्। त्यही कामको निरन्तरता वर्तमान प्रधान मन्त्रीले गरेका हुन। त्यसो नगरिए मालिकको वक्रदृष्टि उनको जागीरमाथि पर्नेछ। त्यसैले यो उनको निम्त चानचुने विषय होइन। २) दलालहरू विकासवादी होइनन्, कमिशनखोर हुन बाँकी ८ पेजमा

सम्पादकीय

समाजवादी मोर्चाको नाममा संशोधनवादीहरूको चुनावी मोर्चा गठन

नेपाली कम्युनिस्ट आन्दोलनभित्र हावी रहेको संशोधनवादी तथा अवसरवादी कम्युनिस्टहरूले समाजवादी मोर्चाको नाममा चुनावी मोर्चा बनाएका छन्। वास्तविक कम्युनिस्ट क्रान्तिकारीहरूलाई घेराबन्दी गर्ने र साम्राज्यवादी-विस्तारवादी शक्तिहरूको दलाली गरेर संसदीय सत्तास्वार्थका लागि समाजवादी मोर्चाको आवरणमा चुनावी मोर्चाको घोषणा गरेका हुन्। नेकपा (माओवादी केन्द्र)का अध्यक्ष समेत रहेका प्रधानमन्त्री प्रचण्डको मुख्य पहलमा आगामी चुनावमा आफ्नो अस्तित्व रक्षाका लागि समाजवादी मोर्चा बनाइएको विश्लेषण सर्वत्र भइरहेको छ। यो चुनावी मोर्चामा अन्य संसदवादीहरूले मोर्चाबन्दी गर्नु त स्वभाविक नै हो तर यही दलाल संसदीय व्यवस्थाको अन्त्य गर्ने उद्घोष गरेका र अहिले पनि विरोधमा एकाध आवाज उठाइरहेका विप्लवको पनि यो मोर्चामा सहभागिता र आवद्धताले उनको पनि मुखुण्डो उदागिएको छ। अन्ततः उनी पनि उही संसदीय दलदलमा भासिने यात्रामा लाम्बद्ध हुन पुगेका छन्।

समाजवादी मोर्चाको नाममा १५ बुँदे प्रतिबद्धता व्यक्त गरेपनि त्यसमा समावेश गरिएका अधिकांश मुद्दाहरू यही संसदीय व्यवस्थाभित्र सम्बोधन हुन नसक्ने दिनको घामभै छर्लङ्ग छ। क्रान्तिकारी पार्टी पंक्ति र जनपंक्तिलाई फेरि भ्रमित बनाउने र आफ्नो पंक्ति लगाउने चालबाजीका साथ विषयहरू उठाइएको छ। तर यो संसदीय अध्यासबाट यी मुद्दाहरूको सम्बोधन हुन सक्दैन भन्ने कुराको गहिरो अनुभूति स्वयम् प्रचण्डले नै गरेका छन्। तर उनी आफ्नो सत्तास्वार्थका लागि सबलाई बेवकूफ बनाउन सफल भएका छन्। विप्लव, माधव नेपाल र उपेन्द्र यादवको पार्टीलाई उनले सत्ता वार्गेनिङ टुल्सको रूपमा प्रयोग गर्नेछन्। यो समाजवादी मोर्चाले आगामी चुनावमा प्रचण्डको लाजछोप सहयोगीको काम गर्ने बाहेक अन्य केही माखो मार्ने स्थिति देखिन्छ।

अहिलेको नेपाल एउटा बहुराष्ट्रिय, बहुभाषिक, बहुसांस्कृतिक, र बहुमनोवैज्ञानिक मानिसहरूको बसोबास भएको देश हो। नेपालमा वर्गीय, जातीय, क्षेत्रीय, लैंगिक तथा जात व्यवस्थामा आधारित शोषण उत्पीडन रहिरहेका छन्। सामन्ती राजतन्त्रको अन्त्यसँगै राजनीतिक प्रणालीका दृष्टिले सामन्ती राजतन्त्रात्मक प्रणालीको अन्त्य भएको छ। तर, जमीनमाथिको स्वामित्व, राजनीतिक संस्कृति र सामाजिक संस्कृतिको दृष्टिले अहिले पनि सामन्तवाद विद्यमान रहेको छ। भारतसितका सन् १९५० लगायतका असमान सन्धि सम्झौताहरूकायमै रहनु, विभिन्न क्षेत्रमा भारतीय हस्तक्षेप बढ्दै जानु र नेपालका केही भूभागहरूमा भारतीय विस्तारवाद/साम्राज्यवादको नियन्त्रण रहनुले अर्ध-औपनिवेशिक अवस्था पनि विद्यमान रहेको छ। दोस्रो विश्वयुद्ध पश्चात् साम्राज्यवादी देशहरूले प्रत्यक्ष उपनिवेशवादी नीतिको सट्टा नवउपनिवेशवादी नीति अवलम्बन गर्दै आएका छन्। विभिन्न साम्राज्यवादी देशहरूबाट यहाँका दलालहरूलाई उपयोग गरी आर्थिक, राजनीतिक तथा सामरिक संभ्रिता गर्ने, आर्थिक सहयोग तथा अनुदानको बहानामा हस्तक्षेप बढाउँदै जाने र भूमण्डलीकृत वित्तीय उदारीकरण, प्राकृतिक स्रोतमाथिको दोहन तथा निजीकरण गर्ने काम हुँदै आएको छ। यस स्थितिमा नेपाल मूलतः नव-औपनिवेशिक अवस्थामा रहेको छ।

एकातिर विशाल भूगोल र जनसंख्या रहेको चीन र अर्कोतिर विशाल जनसंख्या रहेको भारतका बीच सामरिक दृष्टिले समवेदनीय अवस्थिति हुनुको कारण नेपालमा अमेरिका तथा युरोपियन साम्राज्यवादी देशहरूको स्वार्थ जोडिन पुगेको छ। विश्वका साम्राज्यवादी मुलुकहरूको स्वार्थ रहनुले नेपालमा राजनीतिक, आर्थिक र सामरिक नियन्त्रण बनाउन सबै साम्राज्यवादी मुलुकहरूको होडवाजी चल्दै आएको छ। नेपालमा एमसीसी र एमपीपी परियोजना मार्फत् अमेरिकी साम्राज्यवादले राजनीतिक, आर्थिक र सामरिक रूपमा नियन्त्रण बनाउने प्रयत्न गरिरहेको छ।

नेपालमा अहिले देशको राष्ट्रिय स्वाधीनताको प्रश्न निकै गम्भीर बन्दै गएको छ। भारतीय शासकवर्गले देशको लिपुलेक, कालापानी, सुस्ता, महेशपुर, हुँदै पशुपति नगरसम्म कैयौं इलाकाहरूमा भौगोलिक अतिक्रमण गरेको छ। नेपालको आर्थिक तथा राजनीतिक वृत्तमा सूक्ष्म परिचालन गर्दै आएको छ। त्यसैगरी अमेरिकी साम्राज्यवादले एमसीसी, एमपीपी, लगायत आर्थिक लगानी गरी नेपालको आर्थिक तथा राजनीतिक क्षेत्रमा सूक्ष्म व्यवस्थापन बढाउँदै लगेको छ।

यस पृष्ठभूमिमा नेपालको संविधानमा गणतन्त्र, धर्मनिरपेक्षता, संघीयता, समावेशी समानुपातिक प्रतिनिधित्व जस्ता विषयलाई आंशिक तथा मात्रात्मक रूपमा सकारात्मक उपलब्धि भए पनि गुणात्मकताका दृष्टिले प्रतिक्रियावादी राज्यसत्ताका विरुद्ध नयाँ जनवादी राज्यसत्ता स्थापना गर्दै वैज्ञानिक समाजवाद तिर अगाडि बढ्ने अभीष्ट पुरा हुन सकेको छैन। अब सच्चा कम्युनिस्ट क्रान्तिकारीहरूको अबको कार्यभार नयाँ जनवादी राज्यसत्ता स्थापना गर्दै वैज्ञानिक समाजवादतिर अगाडि बढ्ने निर्दिष्ट लक्ष्य बाहेक अरु हुन सक्दैन। अन्य सबै भ्रम, जालभेल र षड्यन्त्रलाई निस्तेज बनाउन जरुरी छ।

डा. केशव देवकोटा

नेपालको राजनीतिमा बिचत्रका घटनाहरू घटेनन् जसरी छ। यसैक्रममा बर्तमान सरकारको नेतृत्व गरिरहेको माओवादी केन्द्र लगायतका केही समूहहरूले 'समाजवादी मोर्चा' गठन गर्ने कुरालाई प्रचारको विषय बनाएका छन्। सो मोर्चा संभवत आज असार चारगते घोषणा हुने भनिएको छ। यस्ता मिति यसअघि धेरै बितेका कारण सो मोर्चाको घोषणा कहिले हुन्छ भन्नु सकिने अवस्था छैन। सो मोर्चा किन घोषणा हुँदछ ? त्योभने आफैमा व्याख्या र विश्लेषण लायक विषय भएको छ। घटनाक्रमहरूलाई हेर्दा यो समाजवादी मोर्चाको अवधारणा माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष पुष्पकमल दाहालले गतबर्ष दिल्लीको आकरिमक भ्रमण गरेर त्यहाँका सुरक्षा सल्लाहकार अजित डोभालसँग अन्तरंग कुराकानी गरेपछि शुरू भएको थियो। जतिबेला उहाँले भारतीय जनता पार्टीसँग सहकार्यगर्ने औपचारिक लिखित सम्झौता समेत गर्नु भएको थियो। त्यसैले शुरुदेखि नै भारत समर्थित समूहहरूलाई मात्र मिलाएर समाजवादी मोर्चा गठन गर्ने प्रयास भएको हो। तर त्यतिबेला अन्य दलहरूले यसमा खासै ध्यान केन्द्रित गरेको देखिएको थिएन। गत ०७९ पुस १० मा एमालेको साथ सहयोगीमा संघर्षको तेश्रो पार्टी माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष दाहालको नेतृत्वमा सरकार गठन गरिएपछि सो पार्टीले शुरूमा एमालेबाट फुटेर बनेको एकीकृत समाजवादी र जसपाबाट फुटेर बनेको नेसपासँग पार्टी एकताको प्रयास गरेको थियो। तर दुवै पार्टीले माओवादी केन्द्रसँग पार्टी एकता गर्ने चाहना देखाएनन्। एकीकृत समाजवादीले त माओवादी केन्द्रसँग पार्टी एकता नगर्ने सार्वजनिक घोषणा नै गरेको थियो। त्यसपछि माओवादी केन्द्रले पार्टी सुदृढिकरणका लागि भन्दै एक महिने अभियान सञ्चालन गर्‍यो। तर सो अभियान अगाडि बढ्ने सकेन। पार्टीका तल्लो तहका कार्यकर्ता र शुभेच्छुकको के कुरा

पत्रकारको...

कहाँबाट शुरु गर्ने भन्ने कुरामा ध्यान दिइएको पाइएन। राजनैतिक प्रतिशोधका कारण एक संगठनले अर्को संगठनलाई माइनस (निषेध) गर्ने, महासंघलाई साभामा बनाउने भन्दा पनि कसरी आफ्नो संगठनले कब्जा जमाउने भन्ने रणनीतिक साथ आएको शुद्धीकरण मापदण्डका केही बुँदाले देखाउँछ।

समाचार लेख्दै नलेख्ने पत्रकारहरूको भिड महसंघमा थुप्रै देखिन्छ। तर यो विषयमा शुद्धीकरण मापदण्डमा कही कतै उल्लेख छैन। शुद्धीकरण त सबभन्दा पहिले यहाँबाट शुरु हुनुपर्ने हो। कलमजीवि पत्रकारहरूको मुलमन्त्र समाचार लेख्ने हो। खोइ यसको विषयमा मापदण्डले बोलेको ? बरू एकजना पत्रकारले न्युनतम कति समाचार लेख्नु पर्ने हो त्यो उल्लेख हुनु पर्ने हो मापदण्डमा तर त्यो विषय केही उल्लेख छैन।

महासंघले जारी गरेको शुद्धीकरण मापदण्ड २०७९ को बुँदा नं.८ मा महासंघका केन्द्रीय समिति, प्रदेश समिति वा शाखा समितिमा पदाधिकारी तथा सदस्यले सो पदमा बहाल रहेसम्म कुनै राजनैतिक दल वा भातु संगठनको कुनै पनि तहको विभाग वा समितिमा रहि काम गर्न नपाउने ब्यवस्था गरिएको छ। महासंघका केन्द्रीय समिति, प्रदेश समिति, शाखा समितिमा पदाधिकारी तथा सदस्यहरू राजनैतिक दल वा भातु संगठनको कुनै पनि तहको विभाग वा समितिमा रहि काम गरेको पाइएमा सदस्यता नवीकरण नगर्ने भनिएको छ। राजनैतिक दलका केन्द्र, प्रदेश, जिल्ला र गाउँपालिका स्तरसम्मका सबै समितिमा पदाधिकारीलाई सदस्यता पनि नदिने र नवीकरण नगर्ने भनिएको छ। प्रेस हेर्ने विभाग वा प्रेस सम्बद्ध संघ संथाका हकमा भने यो ब्यवस्था लागू हुने छैन भन्ने मापदण्डमा उल्लेख छ। अब तपाईं आफै विश्लेषण गर्नुहोस्- यो बुँदाले के बताउँछ ? यो त आफ्नो खुट्टामा आफैले

केन्द्रिय सल्लाहकारहरूसँग पनि कसैले भेटेन। माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष दाहालले आफैलाई प्रधानमन्त्र बनाउन साथ सहयोग गरेको एमालेलाई नेपाली कांग्रेससँग मिलेर सरकारबाट हट्न बाध्य गराएपछि दाहालको 'चरम अवसरवाद'काबारेमा धेरै चर्चा परिचर्चाहरू भए। जसले माओवादी केन्द्रको पार्टी संगठनमा ठूलो नकारात्मक धक्काको अवस्था सिर्जना गर्‍यो। यतिबेला माओवादी केन्द्र आफ्नै पार्टीभित्र एकजुट पनि हुनसकिरहेको छैनभने फुट्न पनि सकिरहेको छैन। त्यसैले दाहालले अन्य पार्टीहरूलाई मिलाएर समाजवादी मोर्चाका नाममा आफ्नो अस्थित्व देखाउने प्रयास गर्नुभएको दिनको घाम जतिकै छर्लङ्ग छ। गत ०७९ मंसिर चारको निर्वाचनमा केवल १० सिट ल्याएको र राष्ट्रिय पार्टी हुनसकेको एकीकृत समाजवादीलाई माओवादी केन्द्रका अध्यक्षले सरकारमा सहभागी गराएपनि पार्टीबाट धेरै नेता तथा कार्यकर्ताहरू एमालेमा फर्किएको र बाँकी रहेका नेताहरूकाबीचमा समेत मनोमालिन्य बढेको अवस्था देखापरे। जसपासँग पार्टी एकताका लागि अनेक प्रयासलाई पनि संभव भएन। त्यसैले सो समूहलाई पनि आफ्नो अस्थित्व जोगाउनका लागि मोर्चाको सहारा लिनुपर्ने बाध्यतात्मक अवस्था सिर्जना भएको हो। डा. बाबुराम भट्टराई नेतृत्वको नेसपा माओवादी केन्द्रको चुनाव चिन्ह प्रयोग गरेर संसदमा उपस्थिति जनाउन सफल भएपनि पार्टीको थप विस्तार हुने कुनै संभावना देखापरिरहेको छैन। नेपालको राष्ट्रिय राजनीतिबाट डा. भट्टराई प्रायः किनारा लागिसकेको अवस्था छ। माओवादी केन्द्रकासाथै कम्युनिष्ट राजनीति परित्याग गरेका डा. भट्टराईलाई सो केन्द्रमा फर्काउने फेरी कम्युनिष्टको बिल्ला भिर्नुपर्ने, नफर्कदा आफ्नो पार्टीको अस्थित्व नै समाप्त हुने बाध्यतात्मक अवस्था सिर्जना भएपछि उहाँलाई पनि समाजवादी मोर्चाको आबरणमा अस्थित्वमा देखिनुपर्ने अवस्था सिर्जना भयो। जसपा पनि पार्टी संगठनका दृष्टिले संकटमा परेको अवस्था छ। ०६३ को परिवर्तनपछि अनेक संस्करण (थरी थरीका नाम) मा देखिएको सो समूह पछिल्लो समयमा लोभपा र नेसपा समर्थित नेताहरू अलग भएपछि हल न चलको अवस्थामा पुगेको छ। सो समूहमा अर्भेपनि एमाले र एकीकृत समाजवादी पार्टी पक्षधरहरूका बीचमा खिचतानी र बिभाजनको अवस्था कायम नै छ। तराई केन्द्रित अन्य पार्टीहरूका लागि पनि जसपा अर्चुकी शक्ति बनेको छ। यस्तो

बन्चो हानेको देखिन्छ। कुनै राजनैतिक दल वा भातु संगठनमा बसेकाहरूको कुरा गर्ने हो भने पत्रकार महासंघ स्थापना कालदेखि नै सबै राजनीतिक पार्टी निकट पेशागत पिल्लर संगठनहरूको साभामा संस्था हो। र, त्यही अभ्यास आजसम्म गरिँदै आएको हो। मापदण्डमा उल्लेखित बुँदा कार्यान्वयन गर्ने हो भने महासंघमा ती प्रकृतिका सबै पिल्लर संगठन बसेर काम गर्नुको कुनै अर्थ छैन। साँच्चै कार्यान्वयन गर्ने हो भने पिल्लर संगठनहरूको अस्तित्व र संलग्नतालाई नै खारेज गरिदिनु पर्छ। जहाँसम्म प्रेस हेर्ने बिभागको कुरा छ, त्यो पनि पार्टीको प्रचार बिभाग छ भने त्यो पनि त राजनीतिक पार्टीसँगै सम्बन्धित विषय र क्षेत्र हो। खाली यो त आफू अनुकूलको बनाउन यस्तो मापदण्ड ल्याइएको जस्तो देखिन्छ। राजनैतिक पार्टीको केन्द्र, प्रदेश, जिल्ला र पालिका स्तरका कमिटीमा कार्यकारिणी तहका छन् भने र जनप्रतिनिधि छन् भने उनीहरूको हकमा मापदण्ड ठिक छ। कार्यान्वयन गर्नुपर्छ। तर राजनैतिक पार्टी निकट र भातु संगठन निकट भएकै आधारमा यदि सम्बन्धित व्यक्तित्व नियमित रूपमा समाचार लेखनमा जोडिएको छ भने उनीहरूलाई अकुंश लगाउनु कति उचित हुन्छ ? नेपालको सिंगो पत्रकारिता आन्दोलन, इतिहास नेपालको राजनीतिक आन्दोलनसँग एउटै सिक्का दुई पाटाको रूपमा जोडिएर आएको छ। हिजो राणा बिरोधी आन्दोलन, पञ्चायत निरंकुशताका विरुद्धका आन्दोलन, जनयुद्ध र ०६२/०६३ मा शाही सत्ता विरुद्धको विद्रोहमा फर्त् गणतन्त्र ल्याउन गरिएको सबै खाले आन्दोलनमा पत्रकारहरूले गरेको योगदानलाई बिर्सने र राजनीतिबाट निरपेक्ष बनाएर महासंघलाई चलाउन खोज्ने दृष्टिकोण विशुद्ध एनजिओवादी दृष्टिकोण हो। नेपाल पत्रकार महासंघ आफैमा नेपालको राजनीतिक आन्दोलनको एउटा हिस्सा हो। राजनीतिक परिवर्तनको आन्दोलनमा अग्रगामी भूमिका खेल्दै आएको इतिहासबाट निमुख हुन मिल्दैन।

अवस्थामा सो पार्टीका लागि पनि नयाँ छाताको आवश्यकता परेको देखिएको छ। कुनैबेला माओवादीका अन्य नेताहरूलाई महा पतनको बिल्ला भिराउने नेत्रबिचित्र चन्द गत केही वर्षदेखि आफै कसरी सत्ता र शक्तिमा पुग्ने भन्ने उपायको खोजीमा रहनुभएको थियो। गतबर्ष भएको स्थानीय निर्वाचनमा स्वतन्त्र रूपमा भाग लिएपछि सो पार्टी विभाजित भयो। पुष्पकमल र माधव नेपालसँगै संगत बढाएपछि ऋषि कट्टेल र बिश्वभक्त दुवालहरूले पनि मोर्चागत साथ सहयोग छोडे। माओवादी केन्द्रले कृष्णबहादुर महारा मिशन सञ्चालन गरेपछि चन्द समूह माओवादी केन्द्रमै बिलिन हुने अवस्थामा पुगेको छ। चन्दका पछिल्ला गतिबिधिले सो समूह फेरी बिभाजनको संघारमा छ। त्यसैले सो समूहका लागि पनि समाजवादी मोर्चा आफ्नो अस्थित्व जोगाउनका लागि सहारा बन्नेवाला छ। पुष्पकमल दाहाल ०६२ मा दिल्लीमा भएको १२ बुँदे सहमतिमा पक्षधरहरूको संगठनगर्ने अभियानमा हुनुहुन्छ। त्यसैको निरन्तरता स्वरूप माओवादी केन्द्रले स्वदेशमा नेपाली कांग्रेस र अन्तर्राष्ट्रियरूपमा भारत र अमेरिकाको साथ नछाड्ने नीति लिएको हो। ०६३ को परिवर्तनपछि संयुक्त राष्ट्रसंघका प्रतिनिधिको सौजन्यमा प्राप्त भएको संघीयता, जातीय समावेशी र समानुपातिक निर्वाचन प्रणालीको संरक्षणगर्ने जिम्मेवारी पनि अध्यक्ष दाहालकै काँदमा रहेको छ। जसको मुख्यधेय नेपाललाई आर्थिक, सामाजिक र राजनीतिकरूपमा अलग थलग बनाएर नेपाललाई विघटनमा पुऱ्याउनु हो। संघीयतालाई नेपाली जनताले 'सेतो हाती'को संज्ञा दिएका छन्। यो देशमा संघीय शासन जहिलेसम्म रहन्छ, त्यतिबेलासम्म विकास, परिवर्तन र राजनीतिक स्थायित्वको कुरा नगरे पनि हुन्छ। जातीय समावेशीको दुरुपयोग भएको आवाज उठिसकेको छ। समानुपातिक निर्वाचन पद्धति हटाउनुपर्नेबारेमा सत्तासाभेदार नेपाली कांग्रेसले औपचारिकरूपमा आवाज उठाइसकेको छ। ०६३ को परिवर्तनका उपलब्धी भनिएका कुराहरू प्रायः असफल भएका छन्। पुष्पकमल दाहालको गेरुबस्त्र धारणले पनि धेरै सन्देश दिएको छ। यस्तो अवस्थामा राजनीतिक अस्थित्व जोगाउनका लागि समाजवादी मोर्चालाई 'सिन्काको सहारा' बनाउन खोजिएको हो। मोर्चामा आबद्ध दलहरूले साभामा सैद्धान्तिक कार्यक्रम अन्तर्गत नेपाली विशेषताको समाजवाद स्थापनागर्ने भनेका छन्।

त्यसैगरी शुद्धीकरण मापदण्डको अर्को बुँदामा जनप्रतिनिधि, निजामती स्थायी, कर्मचारी (सेना, निजामती, प्रहरी, गुप्तचर, सुरक्षाकर्मी समेत) अस्थायी, करार सेवा आयोगहरू मार्फतका सरकारी कर्मचारी, संस्थानमा कार्यरत कर्मचारी, सरकारी कार्यलयमा कार्यरत कर्मचारी, सरकारी कार्यलयमा कार्यरत कर्मचारीको हकमा नयाँ सदस्यता पनि प्रदान नगर्ने र नवीकरण नगर्ने भन्ने उल्लेख गरिएको छ। यो बुँदालाई हेर्दा जनप्रतिनिधि, सेना, प्रहरी, गुप्तचर र सुरक्षाकर्मीको हकमा यो बुँदा उपयुक्त मानिन्छ। तर निजामती स्थायी कर्मचारी, अस्थायी, करार, आयोगहरू मार्फतका सरकारी कर्मचारी, संस्थानमा कार्यरत कर्मचारी र सरकारी कार्यलयका करारको हकमा यो उपयुक्त देखिँदैन। किन भने यो त पञ्चायतकै पालामा ल्याइएको निरंकुश ब्यवस्था थियो। तर पनि यस्तो ऐनको बाबजुद पनि पञ्चायतको पालामा होस् या २०४६ साल पछिको प्रजातान्त्रिक व्यवस्थामा होस् या जनयुद्धको बेलामा होस् या अहिलेको गणतन्त्रकालसम्म आइपुग्दा होस् यी सबै कालखण्डहरूमा जुनसुकै तहका सरकारी कर्मचारी, शिक्षक, प्राध्यापक लगायत विभिन्न पेशा व्यवसायमा रहनेहरूमध्ये केहीले पत्रकारिताको माध्यमबाट समाज रूपान्तरण लगायत राजनैतिक परिवर्तनका लागि कलम चलाउँदै आएका छन्। त्यस्ता दिनहरूमा समाचार लेखेकै भरमा कतिले दुःख कस्ट पनि ब्योहोरेका थिए। तर त्यतिखेर ती सबै ठिक थिए- तपाईं हामी र राजनैतिक दलहरूलाई। विगतमा कर्मचारी भएकै कारण देखाएर कलममाथि प्रतिबन्ध लगाउन खोजे पनि सकेको थिएन। तर अहिलेको लोकतान्त्रिक गणतन्त्रमा त्यही पञ्चायतकालीन विगतको ऐनलाई पछ्याउन खोजिएको छ। के कर्मचारी, शिक्षक, प्राध्यापकहरू लगायतले बचेको समयलाई एउटा जिम्मेवार नागरिक भएकोले कलम चलाउन नपाउने हो ? विगतका संकटकालीन अवस्थामा पत्रकारिता क्षेत्रबाट समाज र राष्ट्रमा योगदान पुऱ्याउँदै आएका व्यक्तित्वहरूको सदस्यता यसैलाई आधार

त्यसैले उनीहरू वैज्ञानिक समाजवादको पक्षमा नभएर यसअघि नैकाले भन्नेगरेको प्रजातान्त्रिक समाजवादको पक्षमा रहेको स्पष्ट छ। उनीहरूले गणतन्त्र, धर्म निरपेक्षता, संघीयता, समानुपातिक, समावेशी सिद्धान्त र संविधानप्रति प्रतिबद्ध भएर नेपाली विशेषताको समाजवाद स्थापना मोर्चाको साभामा संकल्प हुने बताएका छन्। यसबाट पनि यो समाजवादी मोर्चा किन बन्दैरहेछ भन्ने स्पष्ट हुन्छ।

कतिपयले बलियो कम्युनिष्ट शक्ति निर्माणका लागि मोर्चाको आवश्यकता परेको बताएका छन्भने कतिपयले मोर्चामार्फत फेरी ०७७ फागुन २३ गते बिघटन भएको तत्कालीन नेकपालाई ब्यूँताउने सपना पनि देखेका छन्। दक्षिणपन्थी पार्टी र दक्षिणपन्थी राजनीति अबलम्बन गर्दैगएका कम्युनिष्ट नामधारी पार्टीहरूबाट उपरोक्त कुराको प्राप्ति आफैमा असंभव छ। मोर्चामा सहभागी दलका नेताहरूले आलोपालो नेतृत्वगर्ने सहमति भएको भनिएको छ। जसले गर्दा मोर्चाका नेतृत्वको विवाद चर्को अवस्थामा रहेको कुरालाई स्पष्ट गरेको छ। मोर्चाको तत्काल केन्द्रीय मोर्चा घोषणागर्ने र आवश्यकताका आधारमा तल्लो तहसम्म संरचना बनाउने सहमति भएको पनि बताइएको छ। जसले गर्दा कसैले समाजवादी मोर्चालाई हतियार बनाएर पार्टी संगठनगर्ने प्रयास गरेको संकेत मिलेको छ। यो प्रयासले मुलुकमा नत राजनीतिक स्थिरता कायम हुन्छ, न ०७२ को संविधान तथा बिद्यमान राजनीतिक व्यवस्थाको संरक्षण हुन्छ। यसअघि पनि ०४६ को आन्दोलनकाक्रममा संयुक्त बाम मोर्चा बनेको थियो। त्यसैगरी डा. बाबुराम भट्टराई लगायतको पहलमा संयुक्त जनमोर्चा पनि बन्यो। यसअघिनै गत फागुन २० गते युवराज सफलको नेतृत्वमा नौ सदस्यीय 'नेपाल समाजवादी मोर्चा' गठन भैसकेको थियो। जसले नेपालमा रहेका सम्पूर्ण समाजवादी शक्तिलाई एकताबद्धगर्दै समाजवादी व्यवस्था निर्माणगर्ने भनेको थियो। अन्य एकल पार्टीगत चुनावी मोर्चाहरू पनि बन्दै बिघटन हुँदैआएका छन्। तर प्रायः मोर्चाहरू असफल भएको इतिहास रहेको छ। त्यसैले माओवादी केन्द्र लगायतले घोषणागर्ने समाजवादी मोर्चाले देश र जनताका लागि केही पनि गर्नसक्ने निश्चित छ। यसले पुरा त पुष्पकमल दाहालको आत्मतुष्टि पूराहुने छ भने केही पार्टीहरूको अस्थित्व सदाका लागि समाप्तगर्ने छ। यस्ता प्रयास गरेर समय खेरफाल्नु बेवकार छ।

मानेर खोस मिल्छ ? उनीहरूको हकमा पत्रकार महासंघको सदस्यता नवीकरण नगर्ने मापदण्ड ल्याइनु महासंघको नेतृत्वको निरंकुशतावादी र विशुद्ध एनजिओवादी सोच र चिन्तनको पराकाष्ठा हो। उनीहरूलाई सदस्यता नवीकरण गर्न नदिनु भनेको अघोषित रूपमा समाचार लेख्न प्रतिबन्ध लगाउनु र निरुत्साहित बनाउनु नै हो।

नेपाल पत्रकार महासंघले अधिकार संरक्षणका लागि महासंघलाई ट्रेड युनियन संस्थाको रूपमा लिएएको अवस्थामा यस्तो खालको मापदण्ड ल्याउनु सान्दर्भिक थिएन।

हो पत्रकारिता क्षेत्रलाई सबैले मर्यादित बनाउनु पर्छ। महासंघलाई पत्रकारिता गर्नेहरूको मात्र साभामा बनाउनु पर्छ। गैरपत्रकारहरूलाई यो संस्थाबाट विदा गर्नुपर्छ। तर यो मापदण्ड आफूलाई ठूला संगठनको दावी गर्ने राजनीतिक पार्टी निकट संगठनहरू प्रेस चौतारी, प्रेस युनियन, प्रेस सेन्टरहरूले अक्षरशः कार्यान्वयन गर्छन् ? गरेका छन् ? शुद्धीकरणका नाममा यी तीनवटा संगठनबाहेक अन्य संगठनहरूको अस्तित्वलाई निषेध गर्ने र केवल यी तीनवटा संगठनले आफ्नो वर्चस्व स्थापित गराउन दाउपेचपूर्ण रूपमा ल्याइएको वा बनाइएको मापदण्ड त होइन यो ?

क्रान्तिकारी विचार र आस्था राख्ने पत्रकारहरूको योजनाबद्ध रूपमा सदस्यता खारेज गरिएको जस्तो देखिन्छ। मूलबाटो डटकमका सम्पादक हिरामणि दुःखी, हाम्रो कालापानी खबरका सम्पादक धनञ्जय अवस्थीको सदस्यता खारेज गर्नुपर्ने कारण के हो ? मिडियाकै सम्पादकको समेत सदस्यता खारेज किन गरियो ? यसको जवाफ महासंघको नेतृत्वले दिनुपर्छ। फरक विचार र आस्था राख्नेहरूलाई मापदण्डको ङडा लगाएर महासंघको ढोका बन्द गर्ने र आफ्नो विचार र आस्था अनुकूलकाहरूलाई जस्केलाबाट पनि भित्र्याउने खेल चलि रहेको छ। प्रेस स्वतन्त्रताको नाममा आफ्नै धर्मभ्रम मुखमा राम राम बगलियामा छुरा भन्ने उखान चर्चितार्थ नगरो। घरलाई बलियो र फराकिलो बनाओ।

परिवर्तनको सम्वहक

सत्यतथ्य निष्पक्ष खबर तथा

विचारका लागि सधैँ हेर्ने र पढ्ने गरौं।

www.moolbato.com

धर्मबारे मार्क्सवादी दृष्टिकोण

● गोरख पाण्डेय ●

भूमिका

आधुनिक युगलाई छोडेर पहिलेका तमाम युगहरूमा धर्म सबै ज्ञान-विज्ञानको स्रोत र नियन्ता मानिन्थे। मानव-समाज भिन्न-भिन्न अवस्थाबाट पार भएर साधारणबाट जटिल, स्थूलबाट सूक्ष्म हुँदै गएजस्तै धर्म पनि देश कालअनुसार विभिन्न अवस्थाहरूबाट पार हुँदै साधारणबाट जटिल र स्थूलबाट सूक्ष्म हुँदै गयो। वर्तमान आधुनिक प्रगतिबाट धेरै टाढा रहेका आदिम जातिहरूको अध्ययन गरेर अधिकांश नृतत्वशास्त्रीहरूले अनुमान लगाएका छन् कि प्रारम्भिक अवस्थामा धर्म जादूको (कम्परेटिभ रिलिजन, ६२) रूपमा रहेको हुनुपर्छ। अन्धकार युगको रूपमा प्रसिद्ध मध्य युगमा यो सबभन्दा स्पष्ट, मुखर र प्रभावशाली रह्यो।

विश्व र मानव जातिका समस्या र प्रश्नहरूको धर्मले (इसूज इन रिलिजन, ९६) विशेष प्रकारले समाधान प्रस्तुत गर्दछ। हुन त धर्महरू पनि अनेक छन्, तिनीहरूको विश्वास र कर्मकाण्ड पनि फरकफरक लापद छन् तर सबै धर्ममा प्रचलित विश्वास र मान्यताहरूमा केही न केही सामान्य तत्व (ग्लिम्पसेज अफ वर्ल्ड रिलिजन, १६) निहित छन्। यो त सामान्यरूपमा देखिने कुरा भयो। तिनीहरूले इन्द्रिय र बुद्धिबाट अलग रहेको सत्ताको ज्ञान उपलब्ध गराउने दावा गर्दछन्। प्रत्येक धर्मले तर्कको ठाउँमा विश्वासमा जोड दिन्छ। आरम्भिक बौद्ध धर्मलाई छोडेर प्रायः सबै धर्मले यस्तै सचेतन सत्तालाई जगत र जीवनको मूल स्रोत मान्दछन्, जुन परम शुभ, दिव्य र सार्वभौम छ। यो जगतबाट टाढा कुनै सुन्दर, आनन्दमय स्थान छ भन्ने धारणा सबै धर्ममा पाइन्छ। धर्मलाई आनन्द, श्रेष्ठता र मुक्तिको साधन पनि मानिएको छ।

धर्म यसै संसारको मानव समाजमा देखिँदै आएको छ, तर धर्मका आँखाबाट हेर्दा यो संसार र मानव समाज निम्नकोटिका देखिन्छन्। त्यसले मानवलाई परगामी सत्ता र जगत्सित परिचित गराउँछ, त्यसको सम्पर्कमा ल्याउँछ तथा जगतमा खास ढफको समाज व्यवस्थामा हुर्किँएर तिनीहरूलाई बलियो पनि बनाउँछ। यहूदी र सिन्तोजस्ता धर्महरू पनि छन्। जुन कुनै न कुनै राष्ट्रको (दि ग्रेट रिलिजनस अफ दि मोडर्न वर्ल्ड, २२४, १४१) निजी र विशिष्ट अभिव्यक्तिका अतिरिक्त अरु केही लाग्दैनन्। सामन्ती व्यवस्थालाई धर्मले पूरापूर संरक्षण गरेको हो। यद्यपि त्यसका विरुद्ध सङ्घर्षको भावनात्मक अभिव्यक्ति पनि सर्वप्रथम धर्मका रूपमा नै भएको थियो।

धर्मका आधारमा जाति र राष्ट्र सञ्चित (साउथ एसियन पोलिटिक्स एन्ड रिलिजन, ४६) भएका छन्। कुनै धर्म राष्ट्रको सीमाभन्दा बाहिर पनि छन्। यिनबाट प्रेरित भएर मान्छेले आत्मत्याग पनि गरेका छन् र युद्ध पनि गरेका छन्। इतिहास साक्षी छ, टूला-टूला चिन्तक र विचारकहरूले आफ्नो समयमा प्रचलित धर्म र व्यवस्थाका विरुद्ध क्रान्तिकारी आन्दोलन चलाएका थिए। तिनीहरूले नयाँ धर्म र व्यवस्थाको स्थापनाको निमित्त नयाँ प्रेरणा पनि दिएका थिए। धर्मको नाममा जनविद्रोहलाई पनि सजिलै गरी दमन गरिएको थियो। सुक्रातलाई प्रतिष्ठापित देवताहरूको विरोध गरेको आरोपमा विष पिलाइएको थियो र इसाई धर्मका जन्मदाता 'क्राइस्ट' लाई सुलीमा भुन्ड्याइएको थियो।

फेरि पनि सबै धर्मले एक स्वरमा मान्छेलाई उसको साधारण र सङ्कटग्रस्त स्थितिबाट माथि उठाउने दावा गर्दछन्। धर्मले भन्छ, मान्छेले आफूलाई कर्मकाण्ड र विश्वासप्रति पूर्णरूपमा समर्पण (महाभारत प्र. ३.४४, सर्वधर्मान् परित्यज्य मामेकं शरणं ब्रज, अहं त्वां सर्वपापेभ्यो, मोक्षयिष्यामि मा शुचः।) गरिदिनुपर्छ। जसलाई विशिष्ट धर्मको भिन्न मान्यता प्राप्त छ। त्यसका अतिरिक्त मान्छेको मुक्तिको कुनै बाटो छैन, धर्मका आदेशहरूले उसलाई

अत्यधिक प्रभावित गर्दै आएका छन्। समाजमा धार्मिक संस्थाहरू सबभन्दा बढी आदर र श्रद्धाका विषय बनेका छन्। मान्छेलाई सँच्चि नै सङ्कटापन्न पतित अवस्थाबाट माथि उठ्ने उपाय भनेको धर्ममा नै देखिन्थ्यो।

वृक्ष, पशु, पर्वत र मनुष्य तथा व्यक्तिस्वरहित शक्ति-धर्मद्वारा प्रस्तुत पारगामी सत्ताले यी अनेक रूपहरू (दि ग्रेट रिलिजनस अफ दि मोडर्न वर्ल्ड, १४९) ग्रहण गरेका छन्। कुनै समयमा त्यो सत्ता समग्र जगत्को प्रक्रियामा निहित सञ्चालक शक्तिको काम गर्दछ, कहिले संसारको बाहिरबाट त्यसको नियमनमात्र गर्दछ। कतै मनुष्य मौलिक अपराधबाट ग्रस्त मानिन्छ, धर्मोपदेशक ईश्वरका वाणीको धर्तीमा प्रचार गर्नका लागि आउँछन्, कतै मनुष्यमा दिव्यता स्वभावतः विद्यमान मानिन्छ।

व्यक्ति प्राकृतिक सङ्कट र सामाजिक अन्तरविरोधहरूद्वारा घेरिएको छ। त्यो निरन्तर पतन र पीडाको स्थितिमा रहन्छ। यसको कारण के हो? बुद्ध भन्छन्, दुःख र पतनको मूलमा अविद्या (बुद्धिजन्म : दि मार्क्सिस्ट एप्रोच, ३१) र तृष्णाले काम गर्दछ। पश्चिमा धर्महरूका मतमा दुरात्मा (शैतान) ले आदमलाई ईश्वरीय नियमहरूको उल्लङ्घन गर्न प्रेरित गरेको थियो, उसले शैतानको वशमा परेर यस्तो खराब काम गर्‍यो, जसले गर्दा सबै स्वर्गबाट तल खसे। त्यहाँदेखि समस्त मानव जाति पतनको '(कम्परेटिभ रिलिजन, २२०) खाडलमा भासिसरहेको छ।

मानव अस्तित्वको क्रिया-प्रतिक्रियाको प्राथमिक परिणाम र व्यवहार संवेगहरूमा हुन्छ। त्यसपछि मात्र विचारको जन्म हुन्छ। तिनीहरूको कार्य, अस्तित्व र त्यसका परिस्थितिहरूका नियमलाई बुझेर सफल व्यवहारलाई निर्देशित गर्नु हो। अस्तित्वका समस्याहरू एवम् प्रश्नहरूको भावना अनि विश्वासद्वारा हल गर्ने कारण धर्म संवेगात्मक उद्देलनमा सफल हुन्छ।

समाजवादी समाजमा धर्म अल्पसङ्ख्यक वृद्धवृद्धाहरूको आस्थाको विषयमात्रै बनेको हुन्छ। तर, यसभन्दा पहिलेका सबै समाजमा यो कुनै न कुनै रूपमा मान्य थियो। यसले मानवीय गुणहरू जस्तै भ्रातृत्व, करुणा, दया, प्रेम आदिको प्रचार गर्दछ साथै व्यवस्थित भएपछि माथिल्लो वर्गको मिथ्यन गर्न थाल्दछ। यी अन्तरविरोधी कुराहरूमा प्राचीन कालदेखि अनेक विचारकहरूले आफ्नो तरिकाले प्रहार गरेका छन्। संसारबाट विरुक्त भएपछि भौतिक देहबाट मुक्ति पाउने धारणा यो संसारमा भ्रातृत्व र प्रेम विस्तार गर्ने धारणासँग स्पष्टतः मेल खाँदैन। त्यसैगरी ईश्वरको दृष्टिमा सबैको समानताको धारणा तथा जाति, राष्ट्र र वर्गका दायराहरूलाई स्वीकृति दिने धारणामा स्पष्ट विरोध छ। बुद्धले वैदिक कर्मकाण्डहरूमा निहित हिंसाको जबर्जस्त विरोध गरेका थिए। उनीभन्दा पहिले 'चावर्क' (चावर्क दर्शन-अभिमतोत्र, त्रयीतन्त्र भस्मपुण्ड्रकम् प्रज्ञा पौरुषम् निःस्वानानाम् जीवो जल्पति जीविकाः।) ले कर्मकाण्डहरूको खुलेरिखल्लो उडाएका थिए र भौतिकवादी विचारधाराको प्रचार गरेका थिए। एकजना ग्रीक दार्शनिकका मतमा देवी-देवता मनुष्यकै प्रक्षेपित प्रतीक हुन्।

यसरी धार्मिक मान्यताहरू र कर्मकाण्डहरूप्रति स्वीकृति र निषेधका दृष्टिकोण सधैं रहेका छन्। पहिले निषेधहरूमा स्वीकृति हावी रह्यो। युरोपमा पुनःजागरणका (धर्मः कार्लमार्क्स और फेडरिक एंगेल्स, १२७) यसबारेमा सर्वाधिक निर्णायक मानिन्छ। त्यो समय त्यहाँ प्रचलित क्याथोलिक चर्चा कट्टर सामन्ती व्यवस्थाको अफ बनिसेको थियो। सामन्ती व्यवस्थाका साथै क्याथोलिक चर्चालाई पनि विभिन्न कोणबाट चुनौतीको सामना गर्नुपर्ने परिस्थितिको सुरुआत भएको थियो। नयाँ वैज्ञानिक आविष्कारहरूले धर्मका प्रचलित मान्यताहरूमा गम्भीर प्रहार गरेका थिए। धर्ममाथिको प्रहारले ती सामाजिक शक्तिहरूलाई प्रोत्साहित गर्‍यो, जो

सामन्तवादको गर्भमा उत्पन्न भइरहेका थिए। धर्म र तत्कालीन व्यवस्थाका बीच एउटा यस्तो हिंसक तालमेल थियो कि नयाँ विचारको प्रचार गर्ने वैज्ञानिकहरू, दार्शनिकहरूलाई भयानक दमन र उत्पीडनको सामना गर्नुपर्‍यो।

य स ै ब ी च म ा देकार्त (१५९६-१६५०), हब्स (१५८८-१६७९), रूसो (१७१२-१७७८) जस्ता प्रख्यात दार्शनिकहरू र समाजशास्त्रीहरूका विचारधारहरू प्रकाशमा आए। यी दार्शनिकहरू र समाजशास्त्रीले विश्व र मानव समाजका समस्याहरूलाई हल गर्नुमा मुख्यतः बुद्धि तथा अनुभवको प्रयोग गर्न थाल्दछन्। तिनीहरूले परम्परादेखि चल्दै आएको धार्मिक रूढीहरूमा जबर्जस्त हमला गरे अनि चिन्तनका नयाँ आयाम विकसित गरे। रूसोले स्पष्ट रूपबाट समाजको विकासको भौतिक-सामाजिक स्थितिका सम्बन्धमा व्याख्या गरे। देकार्तले (ए हिस्ट्री अफ फिलोसोफी (मोडर्न फिलोसोफी) ६७, ४८, ४९)

चेतना र पदार्थका बीच सम्बन्धको मौलिक दार्शनिक प्रश्नलाई नयाँ ढफले उठाए र विश्वमा यान्त्रिकता देखे। हब्सले अनुभवको प्रमाणिकतामा बल दिए तथा धर्मको स्रोतमा भय र जिज्ञासा पाए।

उद्योगहरूको विकास र वैज्ञानिक अनुसन्धानहरूको प्रक्रिया तीव्रगतिमा जारी रह्यो। पन्ध्रौँ/सोह्रौँ शताब्दीमा कोपर्निकस (समकालीन धर्म दर्शन, २८) १४३२-१५४३ ले विश्वको केन्द्र पृथ्वी नभएर सूर्य हो भन्ने कुरा प्रमाणित गरे। त्यसपछि ग्यालिलियो (१५६४-१६४२) ले सूर्यले पृथ्वीको परिक्रमा नगरेर पृथ्वीले सूर्यको परिक्रमा गर्ने कुरा प्रमाणित गरे। क्याथोलिक चर्चका मान्यतामा यो भीषण प्रहार थियो। परम्परागत इसाई मान्यताअनुसार पृथ्वी चेट्टो छ र यो नै ब्रह्माण्डको केन्द्र हो भन्ने थियो। सूर्य र अन्य ग्रहहरूले पृथ्वीको परिक्रमा गर्दछन्। पृथ्वीको केन्द्र मान्छे हो जसलाई ईश्वरले सृष्टि गरेका हुन्। धार्मिक मान्यताको यो लामो कडी विज्ञानको आघातले टुट्न थाल्यो। रोमन चर्चका अधिकारीहरूले वैज्ञानिक ज्ञानको गतिलाई रोक्नका लागि दमन-चक्र चलाए।

रोमन क्याथोलिक चर्चलाई चुनौतीको सामना गर्नुपर्ने परिस्थितिको सुरुआत भएको थियो। नयाँ वैज्ञानिक अतिरिक्त लुथर, काल्विन आदिका नेतृत्वमा 'प्रोटेस्टेन्ट' नामबाट नयाँ धार्मिक आन्दोलन पनि सुरु भयो। फ्रान्स, जर्मनी, बेलायतजस्ता देशहरूमा

नयाँ शक्तिहरूको भावना लिएर यो आन्दोलनले रोमन चर्चका विरुद्ध विद्रोहको भन्डा बुल्द गर्‍यो। लुथरले पोपको धर्मशालाई च्यातिदिए, चर्चलाई ईश्वरको लौकिक प्रतिनिधि मान्नाबाट अस्वीकार गरे एवम् चर्चलाई माध्यम नबनाएर व्यक्ति र ईश्वरको सम्पर्कको धारणा अपनाए।

एकाधिपत्यवादी सामन्तवादलाई तोड्नमा व्यक्तिगत स्वतन्त्रताको नाराले जादूको काम गरिरहेको थियो। 'प्रोटेस्टेन्ट' धर्मले पनि यो नारालाई पूरा जोडका साथ प्रस्तुत गर्‍यो। त्यसपछि पुँजीवादको उत्साहजनक विकासले फ्रान्सेली क्रान्तिमा धर्मलाई नितान्त किनारा लगाएरमात्र समानता र बन्धुत्वलाई मानवीय स्वभावको रूपमा प्रस्तुत गर्‍यो। यो क्रान्तिले आधारभूत किसिमबाट पुराना मान्यता र रूढीहरूलाई उखेलेर फाल्यो र नयाँ प्रतिमानहरूको स्थापनाको मार्ग प्रशस्त गर्‍यो।

यता विज्ञान र भूगोलका अनुसन्धानहरूले (ए हिस्ट्री अफ

हावी हुँदै गइरहेको थियो। विज्ञानका नयाँ अनुसन्धान र प्रयोगहरूले यो विचारधारलाई बलियो बनाए। फ्रान्स र बेलायतका अधिकांश क्रान्तिकारी विचारकहरू भौतिकवादी थिए। धर्मका सम्बन्धमा नयाँ परिप्रेक्ष्यमा विचार भइरहेको थियो। यी विचारकहरूले त्यसलाई मानव जातिको देन माने तर तिनीहरूले भौतिक परिस्थितिहरूको विश्लेषण गर्न सकेनन्। जसमा धर्मको उदय अनिवार्य थियो।

यो धर्मसङ्कटको अवस्थामा धर्म र विज्ञानको क्षेत्र अलग अलग (त्यही, २९) हो भन्न थालियो। जहाँ विज्ञान समाप्त हुन्छ, त्यहाँ धर्मको सुरुआत हुन्छ। केही वैज्ञानिकहरूले पनि धर्मको पक्षपोषण गरे, यद्यपि तिनीहरूको खोज धार्मिक मान्यताका विपरीत थियो। भाववादी विचारधारले नयाँ अन्दाजका साथ धर्मको आस्था र विश्वासलाई पुनः उठाउन थाल्यो। कान्ट (ए हिस्ट्री अफ फिलोसोफी (एम.पी.) २३२)

जसले आफै वैज्ञानिक चिन्तनलाई विकसित गरे, पछि तिने अज्ञेयवादतिर भुके। यसले धर्मको महत्वलाई जोगाइ राख्न सहयोग गर्‍यो। हेगेलले (ए हिस्ट्री अफ फिलोसोफी (एम.पी.) ३०५) सार्वभौम चिन्तनको उदाहरण प्रस्तुत गरे र भाव (क्षमभव) लाई जगत्को मूलविन्दु माने। उनले जगत्को द्वन्द्वात्मक विकासको धारणा प्रस्तुत गरे। यो धारणा विज्ञानको विकासवादी धारणासँग मेल खान्थ्यो। विकासवाद आधुनिक युगको लाक्षणिक धारण बनिसेको थियो। तर परम भाव या परम विचार वैज्ञानिक धारणाको स्पष्ट रूपमा विरुद्ध थियो। स्पिनोजाको चिन्तन जगत (ए हिस्ट्री अफ फिलोसोफी (एम.पी.) ३०५) कुनै कर्ता ईश्वरसित सर्वथा अलग थियो तर तिनको भुकाव पनि भाववादमा थियो। बेलायतमा भौतिकवादी विचारधारको चुनौतीलाई पादरी 'वर्कले' ले (मेटेरियलिज्म एन्ड इम्पिरियो क्रिटिसिज्म, १५, १६) स्वीकार गरे। उनी भौतिकवादलाई उखेलेर फाल्नका लागि कम्मर कसेर लागे। उनका अनुसार धर्मको रक्षाका लागि भौतिकवादलाई वैचारिक धरातलबाटै नष्ट गर्नु आवश्यक थियो।

यिनै सामाजिक विकासका साथै चिन्तनका विकासको यस्तै उथलपुथलकारी अवस्थामा कार्लमार्क्स (मार्क्स एंगेल्स मार्क्सिज्म, १८, १९) १८१८-१८८३ ले जन्म लिए। औद्योगिक संस्थाहरूमा सफिठत मजदुर वर्गले सामाजिक परिवर्तनमा भाग लिइरहेका थिए। सामन्तवादका विरुद्ध पुँजीवादको क्रान्तिकारी लडाइँका बीचबाट यो नयाँ आन्दोलनकारी मार्क्स आफूलाई यसै लडाइँको उपज र प्रवक्ता मान्दथे।

प्रसियाको ट्रिएर नगरमा मार्क्सको जन्म ५ मई, १८१८ मा भएको थियो। उनका पिता वकिल थिए। पहिले उनी यहूदी थिए, पछि प्रोटेस्टेन्ट धर्म अपीकार गरेका थिए। ट्रिएरको जिम्नाजियमबाट स्नातक उत्तीर्ण भएपछि मार्क्सले क्रमशः वोन र बर्लिन विश्वविद्यालयमा अध्ययन गरे। कानुनका विद्यार्थी भएर पनि उनको दर्शन र इतिहासमा गहिरो रुचि थियो। १८४१ मा एपिक्युरसमा आफ्नो शोध प्रबन्धका (धर्मःमार्क्स एंगेल्स, १३) साथै उनले महाविद्यालयको अध्ययन पूरा गरे। मार्क्स त्यतिबेला आफूलाई एउटा हेगेलवादी भाववादी मान्दथे।

बर्लिनमा ब्बेनो बोवर (१८०९-१८८२) आदि वामपन्थी हेगेलवादी विचारकहरूसँग उनको सम्बन्ध रह्यो। यी वामपन्थी हेगेलवादी हेगेलका दर्शनबाट नास्तिक र क्रान्तिकारी निष्कर्ष निकाल्दथे। मार्क्स पहिले शिक्षक बन्न चाहन्थे। सरकारका प्रतिगामी नीतिहरूका कारण फायरवाखलाई (१८०४-१८७२) अध्यापक पदबाट हटाइयो, ब्बेनो बोबेरलाई भाषण गर्न रोक लगाइयो र मार्क्सलाई शैक्षणिक जीवन छोड्न बाध्य पारियो। त्यसै समयमा फायरवादको 'इसाई धर्मको सार' ले (धर्मःमार्क्स एंगेल्स, २९९, ३००) धर्मशास्त्रको आलोचनाद्वारा

दर्शनमा प्रभावशाली भूमिका निर्वाह गर्न सुरु गरेको थियो। पछि उनको पुस्तक -'भविष्यको दर्शनको सिद्धान्त' ले एंगेल्सका शब्दमा 'मुक्तिदायी' प्रभाव पायो र मार्क्स-एंगेल्सका साथै धेरै युवकहरू फायरवाखका शिष्य भए।

१८४२ मा कोलोनबाट प्रकाशित 'राइन्से जाइटुङ' (मार्क्स, एंगेल्स मार्क्सिज्म १९, २०) का उनी प्रधानसम्पादक भए। सरकारले त्यस पत्रिकालाई बन्द गर्ने प्रयत्न गर्‍यो। फलस्वरूप मार्क्सले सम्पादक पदबाट राजीनामा दिनुपर्‍यो।

१८४३ मा मार्क्सले जेनीसित (१८१४-१८८१) विवाह गरे। जेनी एउटा सम्पन्न घरकी छोरी थिइन्। पछि पेरिसबाट पत्रिका निकाल्नका लागि मार्क्सले जर्मनी छोडिदिए तर त्यो पत्रिका चलने। त्यसमा उनले हेरेक वस्तुको निर्मम आलोचना गरे, खास गरेर शास्त्रहरूको र जनता तथा सर्वहारालाई सम्बोधित गरेका थिए।

१८४४ मा मार्क्स र एंगेल्सको भेट भयो। दुवै क्रान्तिकारी मित्रहरूले आजीवन विचार र क्रान्तिकारी सङ्घर्षमा साथ नछोड्ने वाचा गरे। मार्क्सलाई पेरिसबाट निष्काशित गरियो। कम्युनिस्ट लिग (१८४७) को निर्देशनमा उनीहरूले 'कम्युनिस्ट पार्टीको घोषणापत्र' (१८४८) लेखे। निकै स्पष्टताका साथ मार्क्सको नयाँ विश्व दृष्टि यस पुस्तकमा अभिव्यक्त भएको छ।

फेब्रुअरी १८४८ को क्रान्तिको समयमा उनलाई बेल्जियमबाट बाहिर निकालियो। त्यहाँबाट पेरिस हुँदै कोलोन, जर्मनीमा प्रवेश गरे। फेरि 'न्यु राइनिशे जाइटुङ' को सम्पादन कार्य सुरु गरे। जर्मनीमा क्रान्ति पारजित भइसकेको थियो। प्रतिक्रान्तिकारी सरकारले मार्क्समाथि मुद्दा चलायो, फेरि निर्वासित गर्‍यो। पेरिस पुगेपछि एउटा प्रदर्शनमा भाग लिएका कारण उनलाई पुनः निर्वासित गरियो। लण्डन गएर मार्क्स स्थायीरूपले बस्न थाले। कठिन गरिबी अवस्थासित (मार्क्स, एंगेल्स मार्क्सिज्म, २०) सङ्घर्ष गर्दै उनले 'पुँजी' नामक विशाल ग्रन्थको रचना गरे। 'फ्रान्समा गृहयुद्ध' गोथा कार्यक्रमको आलोचना लुडबोनापार्टको अठारौँ ब्बेमेयर दर्शनको दरिद्रता आदि मार्क्सका अन्य प्रसिद्ध रचनाहरू हुन्। १४ मार्च १८८३ मा उनको मृत्यु भयो। यद्यपि मार्क्सका सहयोगी एवम् अनन्य मित्र एंगेल्सले 'मार्क्सवाद मूलतः मार्क्सकै देन हो' भनेको भए तापनि उनको सहयोग नभएको भए मार्क्सवाद अधुरो हुने थियो। एंगेल्सले 'ड्युहरिड मत खण्डन' (१८८४) 'प्रकृतिमा द्वन्द्व', 'व्यक्तिगत सम्पत्ति, परिवार र राज्यको उत्पत्ति', समाजवाद-काल्पनिक र वैज्ञानिक' आदि ग्रन्थहरूद्वारा मार्क्सको ऐतिहासिक द्वन्द्वात्मक भौतिकवादलाई विशदीकरण गरे। मार्क्सले सामान्य खाका बनाएर छोडेका विषयवस्तुहरूलाई एंगेल्सले वैज्ञानिकको गहिरो दृष्टिले हेरेर दुनियाँका अगाडि राखे। मार्क्सको समयमा र त्यसपछि पनि मार्क्सवादको विरोधी व्याख्या हुन थालेको थियो। तिनीहरूको खण्डन गर्ने र नयाँ परिस्थितिहरूमा आफ्नो सिद्धान्तको स्पष्टीकरण गर्नमा एंगेल्स अत्यन्तसम्म लागिरे।

'रोबर्ट (दो अननोन् कार्लमार्क्स, रोबर्ट पाइने निबन्धका शीर्षक - १. 'जोनका अनुसार, आधार र सार, निरुपाधिक आवश्यकता र परिणामहरूका आधारमा वर्णित, क्राइस्ट तथा धर्मनिष्ठको एकताका बारेमा। २. के आगस्टका राज्यलाई रोमन साम्राज्यका सर्वाधिक सुखमय युगहरूमा वस्तुतः लिन सकिन्छ। ३. 'पेसा रोजे सम्बन्धमा युवकको विचार।') पाइनेले 'अज्ञात मार्क्स' नामक ग्रन्थमा लेखेका छन्। ट्रिएर जिम्नाजियममा भेटिएका मार्क्सका तीन निबन्धअनुसार मार्क्स किशोरावस्थासम्म आफ्नो परिवारको धार्मिक परम्पराबाट पुरै प्रभावित थिए। त्यस अवस्थामा माता-पिताबाट प्राप्त क्रिश्चियन धर्ममा उनले दृढ विश्वास गरेका थिए। समाज र इतिहासका बारेमा उनको रुचि भने त्यसै समयबाट अङ्कुरित हुन थालेको थियो।

क्रान्तिकारी कम्युनिस्ट पार्टीको प्रदेशस्तरीय एकता अधिवेशन सुरु, प्रदेश ३ को एकता अधिवेशन सम्पन्न हुँदै

अनु निरीला

काठमाडौं । नेपालमा नयाँ जनवादी क्रान्ति पूरा गर्ने वैज्ञानिक समाजवादी क्रान्तिको कार्यभार पूरा गर्ने उद्देश्यलाई केन्द्रमा राखेर तत्कालीन नेकपा (क्रान्तिकारी माओवादी) र नेकपा (बहुमत)ले पार्टी एकता गरेका छन् । पार्टी एकतापछि पार्टीको नाम 'क्रान्तिकारी कम्युनिस्ट पार्टी, नेपाल' राखिएको छ । क्रान्तिकारी कम्युनिस्ट पार्टी, नेपालले केन्द्रीय एकता अधिवेशन, पार्टी एकता घोषणासभा हुँदै पार्टीको केन्द्रीय सचिवालय समितिको बैठक समेत सम्पन्न गरिसकेको छ । पार्टीको केन्द्रीय सचिवालयको बैठकले पार्टीको कार्यालय सदस्य, सचिवालय सदस्य र महाधिवेशन आयोजक समितिका सबै सदस्यहरूको समेत कार्यविभाजन गरिसकेको छ । पार्टीको केन्द्रीय सचिवालय बैठककै निर्णय अनुसार आज (असार ३)बाट प्रदेशस्तरीय एकता अधिवेशन,

राजनीतिक प्रशिक्षण र बैठक सुरु भएको छ ।

क्रान्तिकारी कम्युनिस्ट पार्टी, नेपाल प्रदेश ३ को आयोजनामा आयोजित एकता अधिवेशन असार ३ र ४ मा सम्पन्न हुँदैछ । समाजको क्रान्तिकारी रूपान्तरणका निमित्त जीवनको अमूल्य बलिदान गर्ने महान सहिदहरूप्रति श्रद्धाञ्जली र पार्टीको अन्तर्राष्ट्रिय गीतसँगै सुरु भएको एकता अधिवेशनमा पार्टी अध्यक्ष किरण, कार्यालय सदस्य गौरव, कार्यालय सदस्य तथा पार्टी प्रवक्ता कञ्चन, कार्यालय सदस्यहरू राजवीर, सुदर्शन लगायतका नेताहरूले वैचारिक, राजनीतिक, सांगठनिक तथा संघर्षसम्बन्धी महत्वपूर्ण प्रशिक्षण दिनुभयो ।

पार्टी प्रदेश ३ का संयोजक अटलको अध्यक्षतामा आयोजित कार्यक्रमको सञ्चालन सहसंयोजक शार्दुलले गर्नुभएको थियो । प्रदेश सहसंयोजक प्रवेशले स्वागत गरेको एकता अधिवेशनमा पार्टी केन्द्रका राजनीतिक दस्तावेज, सर्कुलर लगायतका डकुमेन्टहरू अर्का प्रदेश

सहसंयोजक सरदले वाचन गर्नुभएको थियो ।

क्रान्तिकारी कम्युनिस्ट पार्टी, नेपालले प्रदेश एकीकरण बैठक र राजनीतिक प्रशिक्षणका लागि प्रदेश नं. ४ मा असार ६ र ७, प्रदेश २ र प्रदेश ५ मा असार ९ र १०, प्रदेश १ र ६ मा असार १२ र १३ गते, प्रदेश ७ मा असार १५ र १६ गतेको समय निर्धारण गरिएको छ ।

क्रान्तिकारी कम्युनिस्ट पार्टी, नेपालको हालै सम्पन्न केन्द्रीय सचिवालय बैठकमा प्रस्तुत एवम् पारित दस्तावेजमा पार्टी एकताको सम्बन्धमा भनिएको छ, "मार्क्सवाद-लेनिनवाद-माओवादको पथप्रदर्शनमा क्रान्तिको आवश्यकता अनुसार पार्टी एकतालाई मूर्त रूप दिएर हामीले नेपाली कम्युनिस्ट आन्दोलनको इतिहासमा एक महान् कामको प्रक्रियालाई अगाडि बढाएका छौं । अब यो एकतालाई विचारधारात्मक, साङ्गठनिक तथा भावनात्मक रूपमा पनि सुदृढ तुल्याउँदै एकता-सङ्घर्ष-रूपान्तरणका आधारमा एक पछि अर्को अग्रगामी छलाड हान्दै जान आवश्यक छ ।

क्रान्तिकारी...

गरिसकेको छ । पार्टीको केन्द्रीय सचिवालयको बैठकले पार्टीको कार्यालय सदस्य, सचिवालय सदस्य र महाधिवेशन आयोजक समितिका सबै सदस्यहरूको समेत कार्यविभाजन गरिसकेको छ । पार्टीको केन्द्रीय सचिवालय बैठककै निर्णय अनुसार आज (असार ३)बाट प्रदेशस्तरीय एकता अधिवेशन, राजनीतिक प्रशिक्षण र बैठक सुरु भएको छ ।

क्रान्तिकारी कम्युनिस्ट पार्टी, नेपाल प्रदेश ३ को आयोजनामा आयोजित एकता अधिवेशन असार ३ र ४ मा सम्पन्न हुँदैछ । समाजको क्रान्तिकारी रूपान्तरणका निमित्त जीवनको अमूल्य बलिदान गर्ने महान सहिदहरूप्रति श्रद्धाञ्जली र पार्टीको अन्तर्राष्ट्रिय गीतसँगै सुरु भएको एकता अधिवेशनमा पार्टी अध्यक्ष किरण, कार्यालय सदस्य गौरव, कार्यालय सदस्य तथा पार्टी प्रवक्ता कञ्चन, कार्यालय सदस्यहरू राजवीर, सुदर्शन, दिपक, बसन्त, एसटी, गम्भीर लगायतका नेताहरूले वैचारिक, राजनीतिक, सांगठनिक तथा संघर्षसम्बन्धी महत्वपूर्ण प्रशिक्षण दिनुभयो ।

पार्टी प्रदेश ३ का संयोजक अटलको अध्यक्षतामा आयोजित कार्यक्रमको सञ्चालन सहसंयोजक शार्दुलले गर्नुभएको थियो । प्रदेश सहसंयोजक प्रवेशले स्वागत गरेको एकता अधिवेशनमा पार्टी केन्द्रका राजनीतिक दस्तावेज, सर्कुलर लगायतका डकुमेन्टहरू अर्का प्रदेश सहसंयोजक सरदले वाचन गर्नुभएको थियो ।

क्रान्तिकारी कम्युनिस्ट पार्टी, नेपालले प्रदेश एकीकरण बैठक र राजनीतिक प्रशिक्षणका लागि प्रदेश नं. ४ मा असार ६ र ७, प्रदेश २ र प्रदेश ५ मा असार ९ र १०, प्रदेश १ र ६ मा असार १२ र १३ गते, प्रदेश ७ मा

असार १५ र १६ गतेको समय निर्धारण गरिएको छ ।

क्रान्तिकारी कम्युनिस्ट पार्टी, नेपालको हालै सम्पन्न केन्द्रीय सचिवालय बैठकमा प्रस्तुत एवम् पारित दस्तावेजमा पार्टी एकताको सम्बन्धमा भनिएको छ, "मार्क्सवाद-लेनिनवाद-माओवादको पथप्रदर्शनमा क्रान्तिको आवश्यकता अनुसार पार्टी एकतालाई मूर्त रूप दिएर हामीले नेपाली कम्युनिस्ट आन्दोलनको इतिहासमा एक महान् कामको प्रक्रियालाई अगाडि बढाएका छौं । अब यो एकतालाई विचारधारात्मक, साङ्गठनिक तथा भावनात्मक रूपमा पनि सुदृढ तुल्याउँदै एकता-सङ्घर्ष-रूपान्तरणका आधारमा एक पछि अर्को अग्रगामी छलाड हान्दै जान आवश्यक छ ।"

पार्टी एकताका आठ आधार तत्कालीन क्रान्तिकारी माओवादी र बहुमतले भौतिकवादी द्वन्द्ववाद (एकता-संघर्ष र रूपान्तरण), सहमतीय विधि र जनवादी केन्द्रीयताको विधिमध्ये तत्कालका सहमतीय विधिमा आधारित भएर निम्न लिखित आठवटा विषयलाई आधार मानेर एकता गरेका हुन् । पार्टी एकताका ती विचारधारात्मक, राजनीतिक तथा सांगठनिक आधारहरूमा १. मार्क्सवाद-लेनिनवाद-माओवादलाई पथप्रदर्शक सिद्धान्त मान्ने, २. नयाँ जनवादी क्रान्ति सम्पन्न गरी वैज्ञानिक समाजवाद तर्फ अगाडि बढ्ने, ३. नयाँ जनवादलाई आम र वैज्ञानिक समाजवादलाई आधारभूत कार्यक्रमका रूपमा अंगीकार गर्ने, ४. क्रान्तिमा बलप्रयोगको भूमिकालाई स्वीकार गर्ने र त्यससम्बन्धी मान्यतालाई विकसित तुल्याउने, ५. सर्वहारा अधिनायकत्व अन्तर्गत क्रान्तिको निरन्तरताको सिद्धान्तलाई अवलम्बन गर्ने र महान सर्वहारा सांस्कृतिक क्रान्ति सञ्चालन गर्दै जाने, ६. सर्वहारा अन्तर्राष्ट्रियतावादलाई स्वीकार गर्ने, ७. जनवादी केन्द्रीयताको सिद्धान्तअनुसार संगठन परिचालन गर्ने र

८. पार्टीको नाम क्रान्तिकारी कम्युनिस्ट पार्टी, नेपाल राख्ने रहेका छन् ।

नीति तथा कार्यक्रम र कार्यदिशा पार्टीको एकता अधिवेशनबाट पारित दस्तावेजमा नेपाल अहिले सामाजिक तथा आर्थिक रूपमा अर्ध-औपनिवेशिक तथा अर्ध-सामन्ती विशेषता सहित नव-औपनिवेशिक अवस्थामा रहेको विश्लेषण गरिएको छ । नेपाल बहुजातीय, बहुभाषिक, बहुधार्मिक, बहुसांस्कृतिक तथा क्षेत्रीय विविधताले युक्त मुलुक हो । नेपाली समाज विविध वर्ग तथा जात र वर्गहरूमा विभाजित रहिआएको उल्लेख गर्दै भनिएको छ, "वर्गीय दृष्टिकोण अनुसार नेपाली क्रान्तिको मुख्य दुश्मन नोकरशाही पुँजीवाद तथा सामन्तवाद सहितको दलाल पुँजीवाद रहेको छ । मजदूर, किसान, सुकुम्बासी, निम्न पुँजीपति, राष्ट्रिय पुँजीपति वर्तमान क्रान्तिका मित्र शक्ति हुन् । सर्वहारावर्ग क्रान्तिको नेतृत्वदायी, सबैभन्दा क्रान्तिकारी तथा निर्णायक शक्ति हो । बाह्यरूपमा साम्राज्यवाद / विस्तारवाद क्रान्तिका दुश्मन हुन् भने विश्व सर्वहारा वर्ग तथा श्रमिक जनसमुदाय क्रान्तिका मित्र शक्ति हुन् ।"

सोही दस्तावेजमा पार्टीको कार्यदिशाबारे भनिएको छ, "माथि उल्लेख गरिए अनुसारका सामाजिक तथा आर्थिक विशेषता र अन्तर्विरोधहरूमा आधारित रहिआएको वर्तमान नेपालका सन्दर्भमा हाम्रो पार्टीको आम कार्यक्रम नयाँ जनवाद हो, आधारभूत कार्यक्रम वैज्ञानिक समाजवाद हो, अन्तिम लक्ष्य तथा अभीष्ट साम्यवाद हो । यसप्रकारका कार्यक्रमहरूको प्राप्तिका लागि परिस्थिति अनुसार विभिन्न नीति, रणनीति तथा कार्यनीति अवलम्बन गर्दै जानुपर्दछ । सर्वहारा वर्गको नेतृत्व र समग्र उत्पीडित जनसमुदायको संयुक्त अधिनायकत्वमा नयाँ जनवादी राज्यसत्ताको स्थापना गर्नु हाम्रो अहिलेको रणनीति हो ।

वर्तमान अवस्थामा नेपाली क्रान्तिकारी कम्युनिस्टहरूको राजनीतिक कार्यदिशाको पहिलो खुड्किलोमा जनताको जनवादी अधिनायकत्व सहितको नयाँ जनवादी क्रान्ति पार गर्दै वैज्ञानिक समाजवादमा पुग्न हुनेछ ।"

कार्यदिशाबारे अगाडि भनिएको छ, "नेपालमा नयाँ जनवादी क्रान्तिको खुड्किलो पार गर्ने बित्तिकै हामी वैज्ञानिक समाजवादमा प्रवेश गर्ने छौं । सर्वहारा वर्गको नेतृत्व र सर्वहारावर्गकै अधिनायकत्वको स्थापना गर्नु नै वैज्ञानिक समाजवादको मूल रणनीति हो । सर्वहारा अधिनायकत्व स्थापना गरे पश्चात् समाजवादी सार्वजनिक स्वामित्वमा आधारित उत्पादन सम्बन्धको निर्माण तथा विकास गरिने छ । समाजवादको अवधिमा वर्ग, वर्गसंघर्ष, वर्गीय अन्तर्विरोध र समाजवादी बाटो तथा पुँजीवादी बाटोका बीच दीर्घकालीन सङ्घर्ष चल्नेछ । सर्वहारा अधिनायकत्व अन्तर्गत निरन्तर क्रान्तिको सैद्धान्तिक मान्यता र तदनुसार व्यवहारमा संलग्न रही महान सर्वहारा सांस्कृतिक क्रान्तिका बीचबाट वर्गसङ्घर्ष र वर्गीय अन्तर्विरोधहरूको समाधान गर्दै साम्यवाद तर्फ अगाडि बढ्नु नै हाम्रो अभीष्ट हो ।"

आम कार्यक्रमका मूल पक्ष दस्तावेजमा पार्टीका आम कार्यक्रमका मूल पक्षको रूपमा ११ वटा बुँदमा विषयवस्तुहरूलाई समेटिएको छ । जसमा क) नयाँ जनवादी गणतान्त्रिक राज्यसत्ताको स्थापना, ख) देशको भौगोलिक अखण्डता, सार्वभौमिकता तथा राष्ट्रिय स्वाधीनताको रक्षा, ग) मजदुर वर्गका आधारभूत हक अधिकारको प्राप्ति, घ) सामन्ती भूस्वामित्वको अन्त्य तथा क्रान्तिकारी भूमिसुधारको व्यवस्था, ङ) कृषिको व्यावसायीकरण तथा औद्योगीकरण, ड) दलाल तथा नोकरशाही पुँजीवादका विरुद्ध राष्ट्रिय उद्योगधन्दाको विकास सहित

स्वतन्त्र तथा आत्मनिर्भर अर्थतन्त्रको निर्माण । सीमित निजी अर्थतन्त्र तथा सहकारी व्यवस्थासहित राजकीय क्षेत्रको नेतृत्वदायी तथा प्रधान भूमिका, च) आत्मनिर्णयको अधिकारको सैद्धान्तिक स्वीकृति सहित जातीय तथा क्षेत्रीय स्वाशासन र पहिचानसहितको सङ्घीयता, छ) दलित, महिला तथा मुस्लिम समुदाय र अपाङ्गहरूका लागि विशेषाधिकारको व्यवस्था, ज) शिक्षा, स्वास्थ्य क्षेत्रको राष्ट्रियकरण, झ) जनउत्तरदायी तथा सर्वसुलभ न्याय प्रणाली, ञ) शान्तिपूर्ण सहअस्तित्व तथा पञ्चशीलको सिद्धान्तका आधारमा परराष्ट्र नीतिको व्यवस्था, ट) जनवादी, राष्ट्रिय तथा वैज्ञानिक संस्कृतिको स्थापना । आदि रहेका छन् ।

तात्कालिक कार्यक्रम

क्रान्तिकारी कम्युनिस्ट पार्टी, नेपालले राष्ट्रियता, जनतन्त्र र जनजीविकासित सम्बन्धित मुद्दाहरूलाई विशिष्टकृत एवम् मूर्तिकृत गरेर कार्यनीतिका श्रृङ्खला तयार गरिने गरी तात्कालिक कार्यक्रमको रूपमा निम्नअनुसारका मुद्दाहरूलाई उठाएको छ ।

- सन् १९५० को नेपाल-भारत शान्ति तथा मैत्री सन्धि, सन् १९४७ को बेलायत-नेपाल-भारत बीचको गोर्खा सैनिक बाँडफाँड सम्बन्धी सन्धि लगायत सबै असमान सन्धि सम्झौता तथा सहमति खारेज गर ।
- चीन-भारत बीच गरिएको लिपुलेक सम्झौता खारेज गर ।
- लिम्पियाधुरा, कालापानी, लिपुलेक, सुस्ता महेशपुर, छपकैया सहित भारतीय शाषकवर्गद्वारा अतिक्रमण नेपाली भूभाग फिर्ता गर । सीमा अतिक्रमण बन्द गर । दुई देशीय सीमा नियमन गर ।
- नेपाल-अमेरिका बीचको एमसीसी सम्झौता खारेज गर । त्यसैक्रममा गर्न खोजिएको एसपीपी सम्झौता बन्द गर ।
- साम्राज्यवाद/विस्तारवाद सहित समस्त प्रतिक्रियावादी तत्वहरूद्वारा सञ्चालित गैरसरकारी संस्था (एनजीओ, आइएनजीओ) हरूलाई खारेज गर ।
- नेपालको भौगोलिक अखण्डता तथा सार्वभौमिकताको रक्षा र सबैखाले वैदेशिक हस्तक्षेपको अन्त्य गरिनुपर्दछ ।
- मजदुर, किसान, महिला, दलित, मुस्लिम, आदिवासी जनजाति तथा पिछडिएको क्षेत्रका उत्पीडित वर्ग तथा जनसमुदायका हक-हित माथि विशेष दृष्टि दिँदै उनीहरूलाई आर्थिक, राजनीतिक तथा सांस्कृतिक क्षेत्रमा अधिकारसम्पन्न बनाउनु पर्दछ । उनीहरूलाई राज्यका सबै अङ्गहरूमा पूर्ण समानुपातिक प्रतिनिधित्वको व्यवस्था सुनिश्चित गरिनु पर्दछ ।
- मजदुरहरूका लागि सङ्गठित हुने र आफ्ना समुचित माग राखी सङ्घर्ष गर्ने अधिकार सुनिश्चित गर्नुपर्दछ । अनौपचारिक क्षेत्रमा मजदुरहरूका निमित्त सामाजिक सुरक्षाको व्यवस्था गरिनुपर्दछ । हायर एण्ड फायर प्रणालीलाई खारेज गरी मजदुरहरूलाई स्थायी बनाउने व्यवस्था गर । ठेकेदारी तथा करार प्रणाली खारेज गरी उद्योगपति मार्फत् प्रत्यक्ष रोजगारी प्रणालीको व्यवस्था गर ।
- सामन्ती भूस्वामित्वको अन्त्य गरी भूमिहीन तथा गरिब किसानहरूका लागि जमीन, घरबास र रोजगारीको व्यवस्था गर । सुकुम्बासी, हर्बुवा, चरुवा, मुक्त कर्मैयाहरूका समस्या समाधान गर । समयमै सस्तो मूल्यमा मल विउको व्यवस्था गर । समुचित अनुदान प्रदान गर । राष्ट्रिय विउविजन संस्थान स्थापना गर । कृषि औजार तथा मल कारखानाको व्यवस्था गर । कृषिको औद्योगीकरण तथा व्यावसायीकरण गर ।
- बेरोजगारी समस्याको अन्त्य, स्वदेशमा नै रोजगारीको व्यवस्था तथा रोजगारीको व्यवस्था नहुँदासम्म आवश्यक भताको व्यवस्था गर ।
- सहिदहरूको उच्च सम्मान गरी सहिद परिवारजनलाई समुचित राहत प्रदान गर ।
- बेपत्ता योद्धाहरूको अवस्था

अविलम्ब सार्वजनिक गरी उनीहरूका परिवारलाई समुचित राहत प्रदान गर ।

- घाइते तथा अपाङ्गहरूका लागि समुचित राहत प्रदान गर ।
- महिला, मुस्लिम तथा दलित समुदाय र अपाङ्ग व्यक्तिहरूका लागि विशेषाधिकारको व्यवस्था गर । महिलाहरूका लागि सबै क्षेत्रमा पुरुष सरह अधिकारको व्यवस्था तथा पितृसत्तावादी उत्पीडनको अन्त्य गर । दलितहरू माथि हुने छुवाछुत सहितका समस्त भेदभावलाई गैरकानूनी घोषणा गरी दोषीहरू माथि कडा कारवाहीको व्यवस्था गर । मुस्लिमहरू माथिको धार्मिक तथा सांस्कृतिक उत्पीडन अन्त्य गर । अपाङ्गहरूका लागि सम्मानपूर्वक जीवनयापन गर्ने व्यवस्था मिलाउ ।
- आदिवासी जनजाति, मधेसी तथा पिछडिएको क्षेत्रका जनसमुदायका लागि पहिचान सहितको सङ्घीयता, जातीय तथा क्षेत्रीय स्वाशासनको स्थापना गर । भाषिक विशेषाधिकार अन्त्य गर, सबै भाषाभाषीलाई मातृभाषामा शिक्षा देऊ ।
- राष्ट्रिय आत्मनिर्भर तथा स्वाधीन अर्थतन्त्रको निर्माण तथा विकास गरिनुपर्दछ । अर्थतन्त्रको क्षेत्रमा विस्तारवाद/नवउदारवादी साम्राज्यवादद्वारा हुँदैआएको उत्पीडन तथा शोषणको अन्त्य गरी राष्ट्रिय उद्योग व्यवसायको विकासमा जोड दिनुपर्दछ । विगतमा बन्द गरिएका राष्ट्रिय स्वरूपका उद्योग कारखानाहरूको पुनःस्थापना गरी देशलाई औद्योगिकीकरणको दिशा प्रदान गरिनु पर्दछ । देशका नदी, वन, जडिबुटी, खनिज लगायतका राष्ट्रिय सम्पदा तथा प्राकृतिक स्रोत साधनहरूको देश तथा जनताको पक्षमा सदुपयोग गरिनु पर्दछ ।
- शिक्षा र स्वास्थ्य क्षेत्रमा हुँदैआएको निजीकरण, व्यापारीकरण, दलालीकरण तथा माफियाकरणको अन्त्य गरी राष्ट्रियकरण गर ।
- न्यायालयहरूमा हुने गरिने दिलासुस्ती घुसखोरी तथा भ्रष्टाचारमाथि नियन्त्रण कायम गरी छिटो छरितो सस्तो र जनपक्षीय न्यायिक पहुँचको व्यवस्था गर ।
- जनयुद्धकालका मुद्दाहरूलाई सत्यनिरूपण तथा मेलमिलाप आयोगद्वारा समाधान गर्ने व्यवस्था मिलाऊ ।
- कालावजारी, भ्रष्टाचार, कमिशनखोरी, महङ्गी नियन्त्रण गर, अपराधीहरूमाथि कडा कारवाही गर ।
- साम्राज्यवाद/विस्तारवादको दलाली होइन स्वतन्त्र परराष्ट्र नीति अवलम्बन गर ।
- पुरातात्विक सामग्री, लोपोन्मुख भाषा, लोककला तथा साहित्य, गीत सङ्गीत तथा संस्कृतिको संरक्षण गर ।
- लेखक, कलाकार, साहित्यकार, बुद्धिजीवी तथा सांस्कृतिक कर्मीहरूको प्राज्ञिक अधिकार तथा स्वतन्त्रता सुनिश्चित गर ।
- सूचना संचार सहित मिडिया क्षेत्रमा हुँदै आएको वैदेशिक हस्तक्षेप बन्द गर । पत्रकारहरूको अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता सुनिश्चित गर । श्रमजीवी पत्रकारहरूका हक अधिकार सुनिश्चित गर ।
- बर्हिगमना परी शिविरबाट निकालिएका जनमुक्ति सेनाका योद्धाहरूद्वारा राखिएका जायज मागहरू अविलम्ब पुरा गर ।
- देशको राष्ट्रिय स्वाधीनताको प्रतिकूल नहुने गरी नेपाली नागरिकलाई सुलभ र सुगम ढङ्गले नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र प्रदान गर ।
- बैङ्क तथा वित्तीय क्षेत्रका समस्याको समाधान गर । जनतालाई चर्को ब्याजको मारमा नपार । मिटरब्याजी शोषण अन्त्य गर ।
- गम्भीर तथा विकराल बन्दै गएको पर्यावरणीय समस्याको समाधानका लागि विशेष योजना बनाई अविलम्ब कार्यान्वयन गर ।
- क्रान्तिकारी कम्युनिस्ट पार्टीले स्थानीय तह र प्रमुख सहर केन्द्रित आन्दोलन उठानको तयारी गरिरहेको छ ।

आलोपालो

कम्युनिस्ट आन्दोलन भित्रका
समस्याहरू- भाग दुई

दुईलाइन संघर्ष नचलाए सम्म र तीनिहरूलाई वैचारिक हिसाबले नै पराजित नगरेसम्म कम्युनिस्ट आन्दोलन र त्यसको नियमित क्रान्तिकारी प्रक्रियाको रक्षा, प्रयोग र विकास संभव देखिदैन। किन कि हामीले निर्माण गरेको क्रान्तिकारी पार्टीले कतिमा पनि सर्वहारा विश्वदृष्टिकोण, सर्वहारा क्रान्तिको समग्र रणनीति र कार्यनीति, त्यसको संस्कृति र त्यसलाई लागू गर्ने कार्यक्रम, कार्यविधि, प्रक्रिया, प्रणाली र मालेमावादी चिन्तनले लैस क्रान्तिकारी नेतृत्व स्थापित गर्ने पर्दछ। यस प्रकारको दर्शन, विचार, कार्यदिशा, विधि प्रक्रिया र नेतृत्वको विकास कसरी हुन्छ? निश्चय नै अध्यक्ष कमरेड माओले भने जस्तै यस प्रकारको नेतृत्व 'उत्पादनको लागि संघर्ष, वर्ग संघर्ष र वैज्ञानिक प्रयोग' सम्बन्धी प्रक्रियाको बिचबाट मात्र संभव हुन्छ।

● अशोक शर्मा

आजको नेपाली समाजको चरित्र विरपुजक प्रवृत्तिमा आधारित छ। विरपुजक प्रवृत्तिको पनि आफ्नो विश्वदृष्टिकोण हुन्छ, त्यो हो आदर्शवादि चिन्तन वा विचारधारा। आदर्शवादी विचारधारा आध्यात्मवादी दर्शनको विकासक्रम अनुसारको एउटा रूप हो। यसको विश्वव्यापी आधार, भाव, प्रभाव र असरले सिक्नो मानवसमाजलाई नराम्रोसंग प्रभाव पार्दै आइरहेको छ। आदर्शवादी विरपुजक प्रवृत्तिको विश्वव्यापी प्रभावको असरले नेपाली समाजमा नराम्रो गरि क्षति पुर्याएको छ। यसो हुनुको पछाडिको कारण नेपालको वर्तमान राज्य सत्ता, शासन प्रणाली र सामाजिक उत्पादन सम्बन्धको टूलो हात रहेको छ। नेपालको सामाजिक उत्पादन सम्बन्ध हिजोदेखि आजसम्म दलाल एवं नोकरशाही पुजीपति वर्ग र सामन्त वर्गको हातमा रहदै आएको कारण नेपालको राज्यसत्ताको बागडोर उनीहरूकै हातमा रहेको छ। वर्तमान सत्ता

जनताको सत्ता नभएको कारण उनीहरूले आफुलाई मालिक र जनतालाई उनीहरूको सेवकको रूपमा ठान्दै आएका छन्। उनीहरूको उपरोक्त धारणा र दृष्टिकोणलाई समाजमा लागू गर्न उनीहरूले त्यहि प्रकारले राज्यसत्ताका साधन, श्रोत, साहित्य कला संस्कृति र त्यसको जगमा खडा भएको सामाजिक परम्पराका जाल र बन्धनहरू खडा गरेका छन्, जुन परम्परागत बन्धनभित्र समाजका हरेक मानिसहरूलाई उनीहरूले बाध्य पार्दै आइरहेका छन्। आध्यात्मवादी दर्शनमा आधारित आदर्शवादी चिन्तन र विचारधारा अन्तर्गतको विरपुजक प्रवृत्तिको संरक्षणको निमित्त राज्यसत्ता र त्यो संग सम्बन्धित पक्षले धर्मको आविष्कार गरेको तथ्य हामीले भुल्ने गल्ती गर्नु हुँदैन। धर्मको नाममा वर्ण र वर्गको विभेद पैदा गर्ने उच्च र नीच, टूलो र सानो, शक्तिशाली र कमजोर करार गर्ने, अनि शक्तिशालीले बाँकी ७ पेजमा

नेपाल र....

नेपाल सरकारले आ.व.०८०१०८१ को लागि १७ खर्ब ५१ अर्ब ३८ करोडको बजेट संसदमा पेश गरेको छ। यो बजेटको ११ खर्ब ४१ अर्ब ७८ करोड (अर्थात कुल बजेटको ६५.२० प्रतिशत) चालुखर्चतर्फ (अर्थात कर्मचारी, संसद, सामाजिक सुरक्षा, आदि) छुट्ट्याइएको छ। पुँजीगतखर्चतर्फ (विकासतर्फ) ३ खर्ब २ अर्ब ७ करोड (अर्थात कुल बजेटको १७.२६ प्रतिशत) छुट्ट्याइएको छ। पुँजीगतखर्चमध्येबाट प्रत्येक संसदलाई ५ करोडको दरले जम्मा ८ अर्ब २५ करोड छुट्ट्याइएको छ। चालु बर्षको राजश्वले नपुग्ने भएकोले चालुखर्चतर्फ विदेशी ऋण समेत लगाउन परेको कारणबाट पुँजीगतखर्च कम गरिएको देखिन्छ। पुँजीगतखर्च कम हुनु (१७.२६ प्रतिशत) भनेको विकासमा लगानी नगर्नु हो। विकासमा लगानी बढाउँदा स्वदेशी उत्पादनमा बृद्धि हुन गई विदेशी उत्पादनबाट आउने कमिशन घट्न जान्छ। तसर्थ दलालहरू विकासवादी हुँदैनन्। हाम्रो देशको बजेट पञ्चायतको पछिल्लो कालदेखि नै साम्राज्यवादी/विस्तारवादको नवउदारवादी नीति र स्वार्थमा आधारित रहँदै आएको हुनाले यो विकासवादी छैन, नेपाली जनताको हितमा छैन र महामन्दीको कारण हुने आसन्न संकटको सामना गर्न सक्तैन।

३) भ्रष्टाचारी व्यवस्था

नेपालको संसदीय पार्टीको ब्यक्तिगत खर्चमा निर्वाचन लड्ने अवस्था हो। पार्टीको घोषणापत्रले काम गर्दैन र अर्थ पनि राख्दैन तर ब्यक्तिले गर्ने 'भनि, मस्सल र मदिता'को चलखेलले काम गर्छ, अर्थ राख्छ। टूलो रकम लगानी गरेर सांसद, मन्त्री बने पछि उनीहरूको मुख्य धन्दा राज्य दोहन गर्ने, कमिशन खाने र भ्रष्टाचार गर्ने नै हुन्छ। हरेक बर्ष महालेखाले लिखित रूपमै भ्रष्टाचारको विवरण सार्वजनिक गरेको हुन्छ, अन्य भ्रष्टाचारको समाचार पनि आइरहेकै हुन्छ तर तिनको कारबाही हुँदैन। किन भने संसदीय ब्यवस्थाको चारैअंग (न्याय, राजनीति, प्रशासन, सुरक्षा) भ्रष्ट छन्। तर अहिले देखा परेको नक्कले भुटानी शरणार्थी प्रकरण भने

भ्रष्टाचारको अत्यन्तै नागो रूप हो। यो अमेरिकासँग जोडिएको घटना प्रकरण हुनाले ढाकछोप गर्न नसकेर सार्वजनिक भएको हो। यो घटनाले प्रजातन्त्रवादी र कथित कम्युनिष्ट हुँ भने तत्वहरूको भ्रष्टाचारको नराम्रो पोल खोलिदिएको छ। समाजवादको नारा दिने पुँजीवादको (निजी सम्पत्ति) रक्षा गर्ने संसदीय ब्यवस्था नीतिगत रूपमै भ्रष्टाचारी ब्यवस्था हो। यसका खेलाडीहरू सबै भ्रष्ट छन्।

४) पुनरुत्थानवादी तत्वहरू र नयाँ साम्राज्यवादी दलालहरू

त्राज देशमा भ्रष्ट संसदीय यथास्थितिवादी राजनीतिक दलालहरूका कारण संसदीय ब्यवस्था नै संकटोन्मुख बनेको छ। जनता यो प्रतिक्रियावादी ब्यवस्थाको विकल्पको खोजीमा छन्। यो अवस्थालाई भजाउन पुनरुत्थानवादी तत्वहरूले विद्यमान गणतंत्र र धर्मनिरपेक्षताको विकल्पमा रातंत्र र हिन्दु राज्यको नारा दिन थालेका छन्। भारतमा सत्तारूढ भाजपाको हिन्दुत्ववादी उक्साहटमा यी तत्वहरूले राजतंत्र र हिन्दुधर्मको पक्षमा जोडदार वकालत गरेका छन्। नेपाली कांग्रेसमा पनि एकधरी हिन्दु राज्यको पक्षमा देखिएको छ। कथित कम्युनिष्ट एमालेका नेताले पनि ठोरीमा राममंदिर बनाएको पशुपतिमा सुनको जलहरी (राष्ट्र बैंकको रकमबाट) चढाएका छन् भने अर्का नामधारी माओवादीका नेताले भारतमा गेरुवा बस्त्र धारण गरी मंदिरको जोगीको चरणमा परेको र काठमाण्डौंमा क्याबिनेटका पुँर मंत्रीहरू ल्येर पशुपतिको आशिरवाद लिएका छन्। नयाँ दिल्लीको हिन्दुत्ववादी मिशनबाट नेपालको सार्वभौमिकता कतिसम्म गल्न लागेको रहेछ भन्ने यी अपूर्ण उदाहरणहरू हुन।

ऋकोतर्फ, संसदका टूलो दलका नेताहरूको हविगत देखेर नेपाली जनता निरास भएको र विकल्पको खोजी गरेको अवस्थालाई हातपार्न अमेरिकी साम्राज्यवादका दलालहरू 'नयाँ जोगी' बनेका छन् र पुराना संसदवादी दलालहरूको विकल्पको रूपमा आफुलाई पेश गर्दैछन्।

५) अग्रगामी परिवर्तनको दिशा

देशका राजनीतिको यस्तो अवस्थाको अग्रगामी परिवर्तन कसरी हुन्छ? नेपाली जनताले सदैव परिवर्तन र अग्रगमनको पक्षमा साथ दिने

आएका छन्। राणा शासनको विरुद्ध २००७ सालको जन आन्दोलन, पञ्चायतको विरुद्ध २०४७ सालको जनआन्दोलन र राजतंत्रको विरुद्ध २०६२/०६३को जनआन्दोलन नेपाली जनताले गरेको अग्रगमनको पक्षधर आन्दोलन हुन। तर राजनीतिक परिवर्तनहरू भए पनि गोर्खा राज्यको विस्तारदेखि नै नेपालमा ब्राह्मणवादी अर्ध-संस्कृति एउटै रहिआएको छ अर्थात ब्राह्मण सहित उच्च जातका भनिने ब्यक्तिहरू नै सत्तामा छन् (विश्व पौडेल, हिमाल जेठ २०८०)। यिनीहरू जातिवादका अर्थात यथास्थितिवादका पक्ष पोषक हुन र साम्राज्यवाद/विस्तारवादका दलाली गर्दछन्। यिनीहरूकै कारण मुलुक पछि परेको हो। यिनीहरू डपोकछन्, मुलुकको रक्षा गर्न सक्तैनन्। अब नेपाली जनताको अग्रगामी शक्ति त्यस्तो विकल्प बन्न सक्नु पर्दछ जस्तै १) नेपालको देशभक्तिको परिचय दिन सकोस, मुलुकको अखण्डता र सार्वभौम सत्ताको रक्ष गर्न सकोस।

२) स्वाधिन अर्थतंत्र र नेपालको निर्माण गर्न सकोस,, ३) धर्मनिरपेक्ष, जन गणतंत्र र पूर्ण समानुपातिक प्रतिनिधित्व भएको राज्य संरचना बनाउन सकोस। यसका लागि क्रान्तिकारी विकल्प आजको आवश्यकता हो, जसले जनताको जनवादी राज्यब्यवस्था कायम गदै वैज्ञानिक समाज हुँदै साम्यवादतर्फको यात्रा तय गर्न कम्मर कसेको होस। नेपालीलाई भारत रिसाउँछ कि भनेर उडाउने प्रधानमन्त्री भारतीय जासुसले धम्काउँदा धमिकने प्रधानमन्त्री र भारतीय प्रधान मन्त्री समक्ष आफ्नो कुरो राख्दा 'वातावरण' विग्रन्धक भनेर डरछेरेका प्रधान मन्त्री चाहिएको होइन। नेपालीलाई घोडे जात्रा देखाउन, शिवरात्रीमा बन्दुक पड्काउन र दशै-फूलपातीका दिन हर्ष बढाई गर्न धार्मिक सिपाही चाहिएको छैन। नेपालीलाई चाहिएको नेपाली जनताको अग्रगामी नेतृत्व दिन सक्ने राजनेता र परिआउँदा शत्रुदेशसँग भिड्न सक्ने सेना हो। त्यस्तो राजनीति र त्यस प्रकारको सेना निर्माण आजको आवश्यकता हो। त्यस्तो अग्रगामी विकल्प दिन सक्ने क्रान्तिकारी पार्टी बनाउन अब सोच्ने बेला भएन र !!

२०८०/०२/३१

विद्युतीय उपकरणको प्रयोगबाट बालबालिकामा पर्ने असर

विद्युतीय उपकरण (मोबाइल, ट्याब, ल्यापटप आदि) को अधिक प्रयोगले :

- बालबालिकाको आँखाको ज्योति बिग्रने,
- दिमागमा असर पर्ने,
- समयमा नसुत्ने,
- खानपान तथा दिसापिसाबमा समेत ध्यान नदिने,
- भिज्याहट हुने,
- साथीहरूसँग घुलमिल नहुने
- एकै स्थानमा बसिरहँदा रक्त सञ्चारमा प्रभाव पर्ने,
- बालबालिकामा अटिज्म, शारीरिक तथा मानसिक अपांगतासमेत हुन सक्ने भएकोले

बालबालिकालाई विद्युतीय उपकरणको अधिक प्रयोग गर्न नदिऔं ।

नेपाल सरकार

विज्ञापन बोर्ड

बाढीपहिरोबाट जोगिऔं

जथामाती सडक निर्माण र तन विनाशले बाढीपहिरो निम्त्याउने हुँदा

- वृक्षारोपण गरौं, वनजंगल जोगाऔं, बाढीपहिरो नियन्त्रण गरौं ।
- पहिरोको जोखिम भएका क्षेत्र तथा नदी किनारमा रुख, बाँस निगालोजस्ता भू-क्षय रोक्ने खालका विरुवा रोपौं र संरक्षण गरौं
- आफ्नो बस्ती तथा समुदायको रक्षा गरौं ।
- बाढी तथा पहिरो गएको सूचना तल्लो तटीय क्षेत्रमा दिऔं ।

बाढीपहिरोबाट आफू पनि बचाउँ अरुलाई पनि बचाऔं

नेपाल सरकार

विज्ञापन बोर्ड

साँल्ट ट्रेडिङ्ग कर्पोरेशन लिमिटेड द्वारा प्रवर्द्धित **STC** ग्याँस

तौल पूर्ण, सुरक्षा सम्पूर्ण

ISI स्ट्याण्डर्डको मित्र क्विटर रबर कोट भे बीचमा स्टिलको जाली भएको ३ तहको होजपाइप
उच्च गुणस्तरको रेगुलेटर
पुनः प्रयोग गर्न नसकिने प्लास्टिक सिल भएको सिलिण्डर
कम्प्युटर प्रविधिबाट चल्ने प्लास्टिक तौलमा सोहै आना द्रुक हुन्छोस

मेट्रो काठमाडौं ग्याँस इन्फ्रस्ट्रक्चर लिमिटेड
जम्मेबारी समिति
सम्पूर्ण कार्यालय काठमाडौं, काठमाडौं
फोन नं. ८२८६८५६, सलाईज ब्याक रहेको गणतन्त्र मन्त्रालयको तल्लो
ईमेल: metro@stcnepal.com

साँल्ट ट्रेडिङ्ग समूहका उत्कृष्ट साथ बस्तुहरू